

Muusikaaleht

Pärnumaa laulupidu 1911. a.

NR. 6

JUUNI

1939

Helikunstnike aadresse :

- Arder, A.**, konservat. lauluõpetaja, ooperilaulja, Vismari 17-a—11.
- Avesson, Elsa**, klaverisolist, saade, Vabriku 23—1, tel. 432-21.
- Brauer, Ewald**, konservatooriumi õpetaja, flöödi- ja teooriatunnid. Valdeki tän. 74, Nõmme.
- Brinkmann, Kurt**, viiulikunstnik, tunnid, Kesk-Kalamaja 7—1.
- Gents, Harry**, klaverisolist, klaveriõpetaja, muusikateooria, S. Tatari 10—12, tel. 425-74.
- Hellat-Lemba, L.**, konservatooriumi vanem lauluõpetaja, ooperilaulja, Imanta tn. 3—4, tel. 464-84.
- Indra, Paul**, Rulkoviuse 26—10, tel. 426-20.
- Järv, Ida**, kontsertilaulja ja lauluõpetaja, Harju 29—4.
- Koha, Tekla**, Riigi Ringhääling, Vismari tn. 26—7.
- Kõrb, Aino**, pianist, Weizenbergi tn. 15—1, tel. 301-08.
- Liiv-Pürgve, Alviine**, klaveriõpetaja, Õle tn. 6—11, tel. 478—97.
- Meri, Andrei**, konservat. fagotiklassi õppejõud, „Estonia“ teater.
- Tamm, Aino**, laulukunsti studio, Tina tn. 23—30, tel. 302-40.

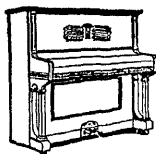
Tenno Vironi, laulja ja lauluõpetaja, Narva mnt. 56—5.

Tobias, Silvia, harfikunstnik, konservatooriumi õpetaja.

August Permman, O.-ü. „Esto-Muusika“ ja Tallinna Konservatooriumi klaverimeister ja häälestaja. Tallinn, Gonsiori 43—2, tel. 320-51.

Muusikamuuseum:

Müürivahe tn. 12, avatud: pühap., teisip., neljap. kella 12—14.

Klaveritööstus

K. Saar

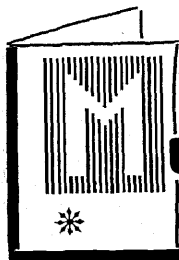
Liivalaia 64

Telefon 457-01.

Soovitab
otse töökojast

pianiinosid.

mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt võrdsed välismaa kuulsamate firmade omadega. Parimaks tõenduseks—ostud ja soovitused muusikatundjailt.

MUSIKALEHT

1939. XVI. AASTA KÄIK
ÜHES NOODILISAGA

E. L. L. liikm. — aastas	Kr. 2.50
Teistele	3.—
Välismaale	4.50
E. L. L. liikm. poolaastas	1.25
Teistele	1.50
Välismaale	2.30

ILMUB 10 KORDA AASTAS
TELLIMISI VÕTAVAD VAS-
TU KÕIK POSTIASUTUSED

TOIMETUSE JA TALITUSE AADRESS:
TALLINN, LAI TÄN. 11. TELEFON 431-82

SISUKORD:

Seitsekümmend aastat esimesest üldlaulupeost — A. Kasemets.

Pärnumaa seitsamenda laulupeo eelõõdest — B. Parming.

Laulupidude, kooride ja helikunstnike kohta mälestusmaterjalide kogumisest — A. Pulst.

Viljandi „Koidu“ selts 70-aastane. Ooper ja kontserdid.

Mitmesugust.

Ühises rütmis...

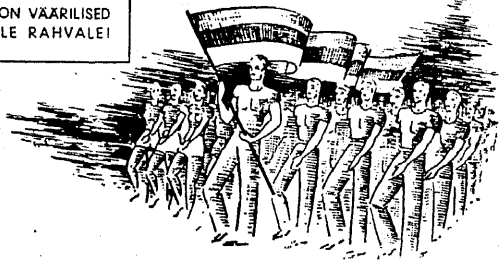
ka majanduslikule edule!

Rahva ühistöö saavutused

ETK NAUDINGSÜITSUD
AHTO TURIST VIKING PALLAS
ETK KOHVID, TEE JA VEINID
ETK EHIUSTARBED, PÖLLUTÖÖMASINAD
ETK KOOLITARBED JA JALGRATTAD

TOOTED ON VÄÄRILISED
TÕUSVALE RAHVALE!

PAUL INDRA

(end. Pressnikoff)

Kontsert, saade, tun-
nid, klaver ja orel.
Tallinnas ja väljaspool.
Tallinn, Rulkoviuse 26-10
Telefon 426-20.

AUGUST PERMANN

O-ü. „Esto-Muusika“ ja Tallinna
Konservatooriumi klaverimeister
ja -häälestaja.

Tallinn, Gonsiori 43-2, telef. 320-51.

Kuumal suvepäeval

käepärasemaks
ja toitvamaks
kehakinnituseks on

Esto

- KONSERVID,
- SINGID,
- VORSTID JA
- SEKSERID.

MÜÜGIL: „LIHATSENTRAALIDES“
ja kõigis paremates toiduainete- ja delikatess kauplustes

KONJAK

NAPOLEON

Proovige

Tallinn, Aia 10. Telefon 431-08

Hoosaja moeundiseid!

Mantliriideid
Kleidiriideid
Voodririideid
Pitse, paelu jne.

Soovitab
rikkalikus
valikus

A.-S. «Rauaniit»

Tallinn, Põhja puistee 7

Muusikaleht

A. KASEMETS

Seitsekümmend aastat esimesest üldlaulupeost

Neil päevil täitub 70 aastat esimese üldlaulupeo korraldamisest Tartus, mida tähistatakse 11. juunil samas toimuva ülemaalse meeslaulupäevaga. Selle 70 aasta eest Tartus aset leidnud esimese ulatuslikuma rahvusliku ürituse tähendus nii koorilaulu enese kui ka kogu rahvuskultuurilise arenemisprotsessi seisukohast on sedavõrd kaaluv, et saabuv juubelipäev väärinuks suurejoonelisemat märkimist, kui seda on järjekordne meeslaulupäev. Kuid kuna iseseisvusaegsed üldlaulupeod on juba algusest päle langenud meie Vabariigi viiendaile ja kümnendaile aastatele, mille hulgas esinevad ka kõik tähtsamad juubeliaastad, poleks olnud otstarbekas seda õnnelikkude ühtesattuvust muuta isegi sellise tähtsa sündmuse puhul, kui seda on üldlaulupidude endi juubeliaasta. Viimase tähistamist meeslaulupäevaga õigustab sisuliselt ka see seik, et esimesel üldlaulupeol olid samuti esinejaiks vaid meeskoorid.

Kuigi üldlaulupidudest ja nende ulatuslikust tähtsusest on kirjutatud korduvalt, pole siiski üleliigne saabuva juubelipäeva puhul selle juures veel kord peatuda ning tõmmata mõningaid paralleele eriti esimese üldlaulupeo ja nüüdisaegsete vahel, et seda paremini mõista esimese murrangulist tähtsust ja selle korraldajate teenete suurust.

Et olukorda õieti hinnata, peame kõigepeält meenutama noid sotsiaalseid ja kultuurilisi olusid, milles elas meie rahvas tollal, kui Jannsen'i ja ta abiliste pääs valmis julge mõte korraldada esimene ülemaaline laulupidu.

Esimene üldlaulupidu korraldati küll ametlikult tänulaulupeona pärisorjuse ärakaotamise 50-a. juubeli puhul, kuid juubeldatav pärisorjuse ärakaotamine ei toonud ju teatavasti rahva olukorda neid paremusi, mida õigustatult oodati ja loodeti.

Koguni vastupidi — pärisorjuse asemele astus mitmeti veelgi rängem ja ülekohtus teoorjus, mis surus rahva veel õieti haletsemisväärsesse olukorda nii majanduslikult kui ka vaimselt kogu sajandi esimeseks pooleks. Alles teoorjuse rusuvast ikkest pääsmine sajandi keskpaigu ning sellega kaasas käinud reformid avasid tee rahva ürgseile vaimsele jõududele eneseavaldamiseks ja tegutsemiseks. Alles nüüd said eestlaste sajandeid surveall hoitud rahvuslik jõud ning kammitsais peetud vaim hakata ajama end sirgu.

Raske ja vaevaline oli see algus müdugi. Polnud mingit pidet, millest kinni haarata ja alust, millele toetuda. Puudusid selged sihid ja vilunud juhid, puudusid vajalised kogemused ja äraproovitud vahendid, puudusid süsteem ja organisatsioon, — puudus kõik. Viimseni tuli leiutada, luua ja rajada algusest päle. Üksikud ärksamad mehed — Köler, Kreutzwald, Adamson jt. — õhutasid ja julgustasid, sajad võimu juures olijad võõrad rakistasid. Aga tegutsemistahe aiva kasvas, ikka visamalt ja päälekäivamalt avaldusvõimalusi nõudes. Oli vähe kohalikust kihelkonnakooris laulmisest ja selle kõrval päevaküsimuste omavahelisest arutamisest. See ei viinud edasi, vaid jättis paigale tammuma. Aga edasi pääseda oli vaja — ja seda võimalikult ruttu, et mineviku kaotusi tasa teha. Selleks aga läks vaja suurt, võimsat tõuget, mis ärataks ja julgustaks ühtlasi ning millel seejuures oleks ülemaaline mõju ja ulatus.

Selleks sobis üldlaulupidu rohkem kui ükski muu vahend, kuna laul oli jõudnud juba kujuneda ülemaalseks harrastuseks ja kihelkonna laulukoorid ainsaks organisatsioonideks *de facto*, mille ümber olid koondunud kohtadel peagu kõik ärksamad rahvaliidmed.

Seepärast on ka arusaadav, et J. V.

Jannsen, kes „Eesti Postimehe“ toimetajana oli nagu iseenesest tõsnud rahvusliku elu juhi vastutusrikkale kohale ning sellena taotles äsja tärganud rahvustundele ja rahvuslikule isetegevusele tõhusamat hooandmist, valis vahendiks üldlaulupeo.

Ent iseasi on hää mõte, sootuks teine aga selle teostamine. Ülemaalse laulupeo korraldamine ajal, kus meil puudusid organisatsioonilised keskused sootuks (pääle äsja asutatud „Vanemuise“ seltsi) ning järelikult ka kogemused ja oskused tavahiseks seltskondlikuks tegevuseks, veel vähem siis ülemaaliste ettevõtete korraldamiseks, oli igatahes vägagi julge ja riskantne samm.

Tänapäeval on üldlaulupidude korraldajaks tugev ülemaaline organisatsioon — Lauljate Liit, — kelle seljataga seisab teadliku toena nii valitsusvõim kui ka kogu meie avalik arvamine, kellel on kasutada kõik mineviku kogemused ja oleviku hõved ning käsutada kogu meie 20-tuhandeliikmeline lauljaskond. Esimese üldlaulupeo vaimseks isaks ning tegelikuks korraldajaks oli aga vaid endine Pärnu kantor ja koolmeister J. V. Jannsen, kelle „kogemused“ seisid vaid selles, et ta oli kord (1861.) kõrvalt näinud, kuidas sakslased Riias laulupidu korraldasid.

Ajalehe toimetajana oil tal vaid teada, et paljudes kihelkondades tegutsevad laulukoorid. Kuid kui palju neid tõeliselt leidub ja millised on nende võimed, selle kohta puudusid tal igasugused andmed. Kui ta sellistes tingimustes sõandas 1867. a. 16. märtsil esineda enese poolt poolteist aastat varem asutatud „Vanemuise“ seltsi eestseisuse koosolekul ettepanekuga 1869. aastal üht „priiuse mälestuse püha pidada ühe laulupidu viisil“, siis pidi tal olema palju usku rahva sisemisse vaimujõusse ja loomulikesse muusikalistesse võimetes. Pidi seda usku olema sedavõrd palju, et ta suutis ka teisi eestseisuse liikmeid veenda oma hulljulge kavatsuse teostatavuses, sest „... eestseisus võttis vastu J. V. Jannsen'ist ettepaneku nõu“ ja tegi Jannsen'ile ülesandeks valmistada ja ära saata vastav „palumise kiri, ülema kohtu poole“, mis ka 8. aprillil teostus.

Ent „palumise kirja“ ärasaatmisega need õiged raskused alles algasid ja kasvavad aiva suuremaks, mida lähemale 1869. aasta jõudis. Peab otse aukartuses imetlema seda visadust ja kindlust, millega Jannsen astus neile vastu ning võitis need, samuti aga ka seda leidlikkust ja ettevõtlikkust, mis ta selle juures ilmutas.

Juba peoloa hankimine ükski oli raskeks ülesandeks, kuna valitsevatele kihtidele polnud põrmugi meelt mööda lubada „alamrahvale“ hulganisti kokku tulla avalikuks ülemaalseks pidutsemiseks, olgugi truualamliku „juubeli- ja tänu laulupidu“ nime all. Tuli kasutada mitmesuguseid kõrvalteid ja mõjutusi, milles eriti Tartu-Maarja koguduse õpetaja A. H. Willigerode'1 olid hinnatavad teened, enne kui luba üle 20-kuulise ootamise järele (20. veebruaril 1869.) korraldajatele kätte jõudis ja Jannsen võis lapseliku paatosega hüüda: „Aga nüüd, mu armas Eesti rahvas, mis tunneb su süda, mis mõtted tulevad sulle seda kuuldes? Nii kaua kui maailm seisab, pühitseb Eesti rahvas niisugust päeva esimest korda“. Samas ta võis ka oma armast eesti rahvast isalikult manitseda: „nüüd on meie asi valitsuse silma all, nagu lapsed vanemate silma all, seda püha nõnda pidada, kuidas tänu liikud ja rõõmsad südamed seda peavad tegema.“

Selliseks manitsemiseks oli Jannsen'il ka küllalt põhjust, kuna ettevõttel leidis palju enam vastaseid kui sõpru, kes ei väsinud levitamast arvamist, et „harimatu maarahvas“ ei tule toime kavetatava suurpidustusega, et kogu nende ettevõtte „läheb nurja ja raisku“, et „pidu toimetaja selts langeb suure (võla)koorma ja maailma irvitamise alla“, et „nüüd saavad ometi häbisse! jne.

Sellistele ja muudele hirmu- ning õuduse juttudele tuli Jannsen'il seda enam „suu peale liüüa“ ja „kartmata vastu astuda“, et laulupeo aastal tabas kogu maad ränk viljaikaldus, mis halvatas suuresti rahva meeleolu ja mida ei jäetud kasutama peo vastu. Vahepidamatult tuli tal julgustada neid, kes „tulid suusõnaga, telegraafi ja kirja läbi teadust küsima“, kas asjad ei ähvarda sassi minna, samal ajal aga ka hoolitseda, et „pidukomitee ei annaks nõrkuda, vaid astuks kartmata edasi.“

Ka laulupeo aineiline külg valmistas Jannsen'ile küllalt suurt muret, kuna peo ettevalmistamine nõudis suurt raha, „Vanemuine“ aga „kes seda asja üles ja ette võtnud, oli alles noorealine ja ei ole koguni imeks panna, kui tema kassa nii suurt kulu, kui⁹ seks ettevalmistamiseks tarvis on, mitte ükski kanda ei jõua.“ Riiklikud toetused ja abirahad, nagu praegu, ei tulnud tollal muidugi kõne allagi. Asjast pidi saadama ja saadigi üle „Eesti rahva sõprade“ vabatahtlike toetuste kaudu, mis „raamatu trükkija Laakmann'i“ kätte koondati.

Nende ja teiste väliste ning tehniliste raskuste kõrval, millest ikka nii või teisiti

üle saadi, oli Jannsen'il küllalt muret ka laulupeo sisulise külje, s. o. laulu — ja selle täitjate — laulukooride pärast. „Laulupüha tarvitab aga laulikuid ja ühed pidulauljad peavad kooslaulmises harjunud olema“, kirjutab ta murelikult, kuna oli teadlik, et üksikult tegutsevail kihelkonnakooredil puudusid igasugused kogemused kooslauluks. Kuid ta tundis „oma Eesti rahva“ püüdlikkust ja lootis seepärast ka sellest üle saada.

Hoopis suuremat muret valmistas talle asjaolu, et enamik tegutsevaist kihelkonnakooredidest olid segakoored. Meeste kõrval ka naiste kutsumine laulupeole tundus Jannsen'ile võimatuks, sest „kuidas oleks võinud meeste- ja naisterahvas igast nurgast, kui ka ühe ainsa päeva peale, kokku kutsutud saada, ilma et seal pahandust poleks ette tulnud, mis pidu pühitsemist oleks seganud, ehk seda kogunisti keelnud pühitsemast,“ nagu „Perno Postimees“ selle kohta kirjutab. Üldine vastutus kogu suure ettevõtte eest oli nagunii ülisuur, võta siis veel vastutus naiste, perekondlike arusaamatuste ja koduste sekelduste eest ka endale! Seda Jannsen, kes polnud celarvamistest päris vaba ja „tooniantva seltskonna“ mõtlemist teatud määral arvestas, ei sõandanud seda teha, vaid propageeris ainult meeskooride kutsumist laulupeole. Ja „Vanemuise“ eestseisus, kus see küsimus oli kahel koosolekul kaalumisel, võttiski Jannsen'i vaated omaks, olgugi, et praost Willigerode toetas südi segakooride osavõttu, väites, et „mitte mehed üksi, vaid ka naised on omandanud priiuse ja on seega õigustatud meestega üheväärtiselt pidul esinema.“ Nii jäidki segakoored, mida Willigerode ja ka Jannsen'i enese tõendusel oli rohkem kui meeskoore, laulupeost eemale, millega peo üldkoor vähenes kahtlemata arvult ja võimsuselt.

Selle asemel õhutas Jannsen oma „Eesti Postimehes“ ute meeskooride asutamist ning segakooride ümberkujundamist meeskoorideks, nagu ta seda tegi teistelo eeskujuks ka „Vanemuise“ kooriga. Uued meeskoorid tõusidki „üksteise järele otseku ma seest välja“, nii et laulupeole oli neid tulemas tervelt 45 koori (ja 1 saksa meeskoor) kokku 789 lauljaga (registreeritud oli 822 lauljat), peamiselt Lõuna-Eestist, esijoones Tartu lähikonnast, kuna kaugemad maakonnad ja kihelkonnad olid esindatud vaid üksikute kooridega (Lääne- ja Saaremaalt puudus isegi esindus). See on ka arusaadav, kui meenutame, et raudteehendust Tartul tollal veel ei olnud ja nii lauljaid kui ka peolised pidid kõikjalt Tartusse tulema kas jalgsi või hobusõidukeil.

JUHAN SIMM,

tänavuse Tartus peetava meeslaulupeo ja Pärnumaa laulupeo üldjuht

Kuna värskena asutatud või segakoored ümbermoodustatud meeskooride võimeid Jannsen ei saanud pidada kuigi suureks, tegi talle ka sobiva ja jõukohase kava koostamine küllalt muret. Ta kirjutab selle kohta oma lehes „E. Postimehes“: „Pidulaulud peavad nii lühikesel aja pärast, kui meil ettevalmistamiseks üle jääb, nii kerged õppida olema, kui võimalik, et lauljad neist seks ajaks jagu saaks. Et kõrgem laulukunst, mis pikemat ja sügavamat ettevalmistamist nõuab, meie esimesel juubelipidul veel mitte iga kihelkonna laulja asi ei võid olla, on muidugi mõista. Seepärast on seks kergemad, aga komitee arvates ometi sündsad, lõbusad viisid välja otsitud, mis suure kooris hõlpsamad kokku laulda.“

Nendeks „sündsateks ja lõbusateks viisideks“ olid toleaja mentaliteedi kohaselt peagu eranditult saksa heliloojate palad — võimalikest kõik 13 ja samuti 13 ilmalikust 9. Selle lauluvara hulgas oli kavas kaks soome teost (ka meie senine hümn), kuna ainult kaks laulu esimesel üldlaulupeol esindasid eesti oma kooriloomingut. Nendeks ajaloolisiks haruldusiks olid noore asjaarmas-

*Esimese üldlaulupeo juhatajad:
vasakul A. Kunileid,
paremal J. V. Jannsen.*

tajast helilooja, toleaege Valga seminari õpetaja A. Saebelmann-Kunileidi äsja valminud laulud L. Koidula sõnadele: „Mu isamaa on minu arm“ ja „Sind surmani küll tahan.“

Nende kahe lauluga oli Jannsen paigutanud laulupeo kavasse kogu eesti kooriloomingu, kuna tollal seda rohkem polnud olemas. Küll aga tuleb kahetseda, et ta omaloomingu puudumist asendas ainult saksa lauludega. Sellega aktsepteeris ta autoriteedina seda saksa-pärasust, milles saksasoost kirikuõpetajad ja nende kaastöölised olid arendanud meie koorilaulu enne üldlaulupidu, määrates selle väärast suuna ka edaspidiseks kindlaks.

Sisuliselt ei olnud kavva võetud laulud, eriti vaimulikus osas, toleaegetele kooridele kaugeltki kerged, ja nende selgekäppimine oleks olnud vaevalt teostatav laulupeoni jäänud kolme kuuga, kui Jannsen poleks enamikku neist ammu enne ametliku loa kättesaamist „E. Postimehe“ lisana „ühe laulu teise järele“ kooridele kätte saatnud, kes neid „usinasti õppima asusid“.

Millise usinusega seda tehti, selgub „Perno Postimehe“ kirjutisest, kus üteldakse (viljaikaldusele viirates): „Kes selle-aastase leivapuuduse pärast möödaläinud talvel oma kõhtu rihmaga tugevasti kinni tõmmanud, pidi seda nüüd veel enam kinni tõmbama, aga laulmist ei jätnud ta järele, sest seda õppisid nad suure mälestusepäha pärast. Kes kõik päev põllu peal rasket tööd teinud, ei heitnud õhtul magama, vaid vahetas oma adra noodiraamatu vastu...“

Kuigi kohtadel sellise ennastsalgava hoolega laule õpiti, piinas Jannsen'i ometi kartus laulupeo kunstilise õnnestumise pärast, kuigi ta varjas seda hoolega. Al-

les pärast võrdlemisi hästi õnnestunud pääproovi pihtis ta sellest suure avameelsusega, kirjutades „E. Postimehes“: „Lauljad said küll tulema, aga kuidas lauluga lugu? Kes võis selle eest seista, et kõik hästi läks? Ja kui mitte, mis siis? Mis pidi nende süda sees ütleva, kes oma rahvast püüdsid austada ja sel viisil väga hõlpsalt oleksid võinud vastaste häbi-naeru alla saata?“ „...Ma tunnen üht väikest meest (see väike mees oli Jannsen ise), kes oma viiekümnendate eluaastate sees veel iial nii surutult ja rõhutatult kirikusse ei ole läind (pääproov korraldati Tartu-Maarja kirikus) kui sel päeval. Hirm ja lootus tema südames olid teineteise karvus kinni ja keegi ei teadnud öelda, kummal õigus oli ehk kumma kätte pärast võit jääb.“

Sellest piinavast murekoormast vabastasid Jannsen'i tublid lauljad, kes vaatamata lühikesele ettevalmistusajale olid neile ikkagi võrdlemisi rasked laulud õppinud sedavõrd hästi kätte, et pääproovil, sellel kooslaulu esimesel tuleproovil, „läks kuni otsani kõik hästi ja harva mõni koht tarvitas kahekordset ülelaulmist; ka valjumaks ja vagusamaks paisutamist oli aga kord tarvis kätte näidata, ja läks nagu sulega, sest vahvad kodused laulujuhatajad olid ka selle eest õppimise ajal muretsenud,“ nagu Jannsen ise sellest kirjutab. See murekoormast vabanemine kujunes aga täieliseks alles siis, kui ka laulupeo kontsertidel „...enam ehk vähem lauldi kõik laulud paremini, kui selle lühikesel ettevalmistuse kohta oleks võinud loota.“

Kui tänapäeva laulupidudel, kus üldjuhtidel on võimalusi lauljaskonnaga tihedat kontakti luua juba süstemaatiliselt korraldatavatel eelproovidel, on küllalt põhjust muret tunda peo kunstilise külje

õnnestumise üle, ja selle teonemisel rõõmutseada, kuivõrd enam on see arusaadav kirjeldatud oludes Jannsen'i juures. Seepärast meie mõistame Jannsen'it kui ta kontserdi õnneliku lõpu puhul hüüab lapseliku naiivsusega: „See tegi rõõmu Eesti lauljatele, ja pidujuhatajad (teiseks üldjuhiks oli A. Saebelmann-Kunileid), — noh, neist ära räägi, need oleksid igale lauljale musu annud.“

Eesti koorilaul, nii nooruke, kui ta ka alles oli, tegi oma esimese suure tuleproovi kõigiti rahuldavalt läbi, saatmata ennast ega Jannsen'it „vastaste häbinaeru alla“. Kes oleks pidanud selle üle rohkem rõõmu tundma, kui mitte Jannsen ise. Kuigi Jannsen'i roosiliste kirjutiste ridade vahelt võib lugeda, et kooride ühislaul ainult enam-vähem õnnestus, mis on ka selgesti välja üteldud lauses: „mitte kunstilaulu kuulda anda, vaid oma priiuse mälestuseks rõõmsalt laulda, — seda olid meie lauljad tahtnud, ja aitiima, see oli hästi korda läinud,“ oli selle laulupeo moraalne mõju ometi väga suur, sutrem vahest kui ühelgi teisel sündmusel meie rahvuslikus elus enne iseseisvusaega. Ennekuulmata vägeva ühislaulu ja laulupeol peetud sütitavate kõnede ning ergutavate ajalehekirjutiste läbi sai rahvale nagu korraga selgeks, kui palju sisemist kultuuri ja väimset jõudu peitub rahva hinges. See eneseleidmine äratas temas lõkkele tugeva rahvusliku iseteadvuse, millest sai meie rahvuskultuurilise arenemise kõigutamatu alus. Lauluarmastus ning üldine muusikahuvi võtsid siit aga erilist äratust ja ergutust. Jannsen'i julge ja riskantne algatus oli kannud hääd vilja.

Laulupeo sisulise, kunstilise külje kõrval ei olnud väikese tähtsusega ka peo väline pool — fassaad, kuna selliste suursündmuste üle kaldutakse pahatihti otustama ja neid hindama esijoones just välise fassaadi järgi. Seepärast pidi Jannsen muude murede kõrval hoolitsema ka selle eest.

Esijoones oli antud linnale pidulik ilme: „Vanemuisesse“ viiv tänav oli kaunistatud kaskedega ja maja ise lippudega ehitud. Samuti olid lippudega dekoreeritud linna raekoda, ülikooli tähetorn „ja mitmed muud sõbralikud Saksa ja Vene majad linnas“. Peopäeva algust tähistas hommikune kellade helistamine Jaani ja Maarja kirikus, millele järgnes puhkpillikoorige mäng samaist tornidest.

Tähtsaima osa peo välises tseremonias moodustas, nagu tänapäevalgi, lauljate pidulik rongikäik. See kujundati saksa laulupidude mustris ja retsepti järgi

Ed. TUBIN,

Tartu meeslaulupäeva juhataja

järgmise suurejoonelisusega, millele tänapäeva rongikäigud ei pääse lähedalegi: 1) kõige ees käisid kaks peomarsallit ja linna pillikoor; 2) neile järgnesid peole jutlustama palutud kirikuõpetajad; 3) jälle kaks marsallit ja neli peolippu (riigi, Eestimaa, Liivimaa ja Tartu linna lipud); 4) jälle kaks marsallit ja peokomitee ning üldjuhid; 5) jälle kaks marsallit ja aukülalised; 6) lõpuks veel kaks marsallit ja sellejärel laulukoorid oma lippudega, kokku 45 lippu, kuna peorongis mängis viis puhkpillikoori.

Ka rongikäigu tseremoniaal ja maršruut oli teissugune kui tänapäeval. Liikumata hakates helistati kirikukelli ja siirduti siis „Senfimäele“, kus toimus vaikke jumalateenistus. Säält mindi Maarja kiriku juure, kus peatuti ja lauldi koraali, mille lõppedes kajasid aupaugud Käsitöölise seltsi ja „Vanemuise“ aeda paigutatud kahuritest. Edasi liiguti Toomemäele pidulikule vabaõhu jumalateenistusele, millel teenisid vaheldamisi õpetajad Willigerode (Tartust), Hörshelmann (Viljandist), Knüpfner (V.-Maarjast), Laaland (Peterburgist) ja Hollmann (Rõugest).

Jumalateenistuse lõppedes siirduti raekoja juure, kus lauldi keisrilaulu, ja säält üle Barklai platsi seltsimaja poole tagasi. Vahepeäl einetatud, koonduti uuesti peorongi ja mindi kella 4-ks „Ressource'i“ aeda kontserdile, kusjuures ülikoolist möödudes hüüti sellele „hurraa!“. Kontserdi lõppedes lahkuti peoplatsilt samuti rongikäigus ja mindi laiali alles „Vanemuise“ juures.

Ka teisel peopäeval mindi kontserdile ja tuldi säält ära rongikäigus orkestrihelide saatel.

Mõlema päeva kontsertide kavas, mille õnnestumisest kõnelesime eespool, oli antud õige tähtis osa kõnedele. Neid peeti kummalgi päeval mitu, millest eriti tähtsaks osutub dr. J. Hurda poolt peetud sütitav kõne, milles ta esitas kolm juht-mõtet eesti rahvusliku elu kujundamiseks.

Sakslaste eeskujul lõppes teine peopäev suurejoonelise peosõõgiga „Vanemuise“ aias, millest võttis osa ligi 1000 inimest, — aukartust äratav arv tolle aja kohta! Peosõõgi tähtsaimaks osaks kujunesid tseremoniaalsed lauakõned peokomitee aupatroonide ja presiidiumi liikmete poolt, milles ülistati ja lasti elada (ühes tervisejoomisega) kõiki tolle-aja vägevaid, alates „isalikust“ keisrist ja lõpetades maavanematega, kelle armust eesti rahval oli läinud korda pidada oma esimest suurt tänu- ja juubelipidu, kuna alles „kolmanda rea järele“ jõuti eesti rahvani eneseni ja tema alamate juhtideni — vallavanemateni. Nende ametlike tervituskõnede lõppedes võtsid sõna ka mitmed lihtsurelikud, kes ülen-datud meeleolus kaugelt üle kesköö oma südameid puistasid. „Et sääljuures ka mõnikord natuke kiira-käära läks, ega see ei ole ime“, püüab Jannsen pehmen-dada nende vahest liialt varjamatult väl-jendatud rahvuslike mõtteid, „mis rööm-sast südamest tuli, ei võinud keegi pa-haks panna, sest rööm tegi kõik suud ja südamed lahti.“

Laulupeo kolmandal päeval toi-mus kooride võistluslaulmine ja -mängi-mine, millest võtsid osa peagu kõik laulu-ja puhkpillikoord, ilmutades suurt indu

ning püüdlikkust. „Liigutav oli näha,“ kirjutab Jannsen, „kuidas hallipeaga isad noorte poegade kõrval laulsid ja kõik niisuguse vahvusega, nagu oleks neil lahingus linn ära võita ehk vaenlase vas-tu kaitseda.“

Vahvaile lauljaile elas ka kuulajaskond tuliselt kaasa, aplodeerides iga vähegi õn- nestunud laulu päale tormiliselt. See kõik ergutas lauljaid ja õhutas neid ka edas- pidiseks innukale tööle.

Pinevas võistluses osutus parimaks ja tuli esimesele auhinnale „Estonia“ laulu- koor Tallinnast, teise auhinna sai Kursi koor, kuna kolmandaid auhindu anti välja tervelt seitse, ja nimelt — Tartu-Maarja, Palamuse, Peetri, Maarja-Magdalena, Tarvastu, Koeru ja Jõhvi kooridele. Puhk- pilli auhind määrati Väägvere koorile.

Võistluslaulmisega lõppes ka eesti rah- va esimene suurejooneline ühisettevõte — üldlaulupidu. Suure vaimustusega sellele kogunenud ja sellest osa võtnud rahvas pöördus oma kodukohtadesse ja igapäe- vase töö juurde tagasi. Kuid hinges viis ta enesega kaasa sääl süttinud rah- vusliku iseteadvuse tulukese, mis koha- pääl sütitas ka teisi ja äratas neid rah- vuslikule eneseabistamise tööle.

Sellest tulukesest on tekkinud aastate- jooksul võimas jõud, mis tõelise puhas- tustulena on vabastanud meid mineviku alandavaist kõidikuist ning viinud välja täielisele iseseisvusele ja vabadusele. Sel- les seisabki esimese üldlaulupeo tuhmumatu väärtus, mis õigustab tähistama sündmuse juubelit kui suurt rahvuslikku tähtpäeva.

E. V. Tallinna Konservatooriumi lõpetajad

Tänavu kevadel lõpetasid E. V. Tallinna Konservatooriumi 44 isikut (üks kahes aines) järgmistelt aladelt: Prof. A. Kapi kompositsiooniklass — Edgar Arro, Johan- nes Bleive, Friedrich Mihkelsoo. Heino Nar- va. Prof. A. Topman'i ja õpet. V. Mühlen'i oreliklass — Carl-Otto Märton. Õpetaja G. Ernesaksa koolimuusika klass — Else Aarne, Toni Auer, Salme Krull, Mare Kõrboja, Vaido Radamus, Aino Roomere, Evald Tammaru, Friederike Tannebaum, Parfeni Valgemäe, August Vellomäe, Leho Vörk. Prof. Th. Lemba klaveriklass — Raivo Kurk, Leida Levald, Ene Paal, Hel- ga Tamm. Prof. H. Lemba klaveriklass — Hinde Aronovitš, Malle Mägi, Kirill Raudsepp, Lia Steinberg, Renata Tanseri.

Prof. S. Antropoff'i klaveriklass — Endel Ainomäe, Tamara Kuks, Friedrich Stock- holm. Van. õpetaja A. Arderi lauluklass — Evgenia Kahn, Natalia Käärrik, Ludmil- la Orav. Van. õpetaja L. Hellati laulu- klass — Marta Karing, Helmi Käver, Aleksandra Pranno. Prof. J. Paulsen'i viiuliklass — Evi Liivak, Karmen Prii, Vaido Radamus. Prof. A. Pappmehli viiu- liklass — Erich Hendla, Harri Külvand. Õpetaja A. Karjuse celloklass — Kaarel Vihermäe. Prof. A. Vedro kontrabassi- klass — Toomas Liblik, Hugo Lukas. Õpe- taja S. Tobiasi harfiklass — Irene Kupri- janov. Prof. J. Vaksi trompetiklass — Karl Loog, Vladimir Luht.

Pärnumaa seitsmenda laulupeo eeltöödest

Ettevalmistusega Pärnumaa VII laulupeoks alati kohe pärast viimase üldlaulupeo möödumist. Esiialgu oli laulupidu kavatsatud korraldada alles 1940. a. suvel, kuid et Pärnu kuurordina võib 1939. a. tähistada oma saja aasta juubelit, otsustati päälle vastavaid läbirääkimisi kohaliku omavalitsuse tegelastega Pärnumaa VII laulupidu ära pidada 1939. a. 23. ja 24. juunil, milleks saadi ka vastav nõusolek E. Lauljate Liidu juhatuselt ja volikogult. Eelarve on tasakaalus kr. 5040.—

Kuna juba laulupeo korraldamisele asudes oli ette näha pidustuse laiavalitslikuks paisumist, suurendati L. Liidu osakonna juhatuse koosseisu, palgati ametisse sekretär ja loodi otsene kontakt Pärnu linnavalitsusega, kes ka tähendatud ajast päälle on ilmutanud suurt huvi ja kaasabi ürituse läbiviimiseks. Laulupeo kava koostamine ja kunstilise ettevalmistuse teostamine pandi eritoimkonnale, kuhu valiti M. Lüdigi, H. Meri, P. Laja, J. Kask, E. Paigaline, E. Soodla ja B. Parming, Liidu osakonna volikogult saadud üldinstruktsioonide põhjal mainitud toimikond pöördus mõnede heliloojate poole uute laulude saamiseks ning koostas sellejärele möödunud sügisel laulupeo sega-, mees- ja puhkpillikoorige kava, mis päälle vähemaid muudatusi L. Liidu nõukogult kinnitati.

Kavasse jäid segakooride osas: „Looja vägevus“ — Vörk, „Kuidas juhtus“ — Saar, „Isamaale“ — Paigaline, „Merellä on sinine“ — Vettik, „Oh, ma isegi ei tea“ — Aavik, „Armukese ootel“ — Kappel, „Lauliku kodu“ — Iiling, „Kui tume veel kauaks“ — Lüdigi, „Kojuigatus“ — Härma, „Põhjavaim“ — Saar, „Kangakudumise laul“ — Oja, „Sind armastame, kodumaa“ — Kapp, „Kes mind kuuleb laulevada“ — Meri ja „Oh Eesti isamaa“ — Lüdigi. Mõned laulud võeti viimase üldlaulupeo repertuaarist, et seeläbi kergendada kooride tööd, kuna laulupeo ettevalmistuse aeg jäi kasinaks.

Meeskoorige kavasse võeti Aava helindid „Humal“ ja „Nooruse aeg“, Lätte „Kostke laulud“, Võrgu „Meeste laul“, Türnpu „Ei mul ole isamaja“ ja Lüdigi „Mänd“, kuna puhkpillikoorige kavasse jäid R. Ploomi marsid „Võidu teel“ ja „Laulupidu“, Lüdigi „Jaaniöö“, E. Kapi „Pidulik marss“ ja H. Mere uudne helind „Labajala valss“.

H. SOO,
Pärnumaa laulupeo aupatsoon

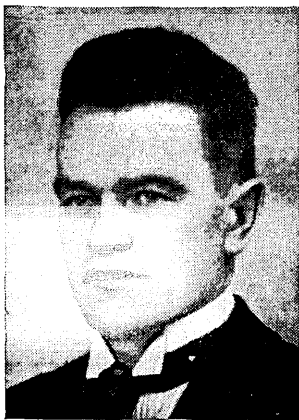
Laulupeo segakooride noodiraamatu kirjastamise teostas ELL Pärnumaa Osakond, kusjuures see, vaatamata suurtele kuludele, jättis osakonnale mõnesaja kroonise ülejäägi.

Laulupeo üldjuhtideks valiti segakooride alal Mihkel Lüdigi ja Peeter Laja, meeskoorige Eduard Soodla ja puhkpillikoorige Johann Kask. M. Lüdigi asemele astus hiljem üldjuhi kohale Juhan Simm. Neist P. Laja ja J. Kask olid üldjuhtideks ka eelmisel Pärnumaa laulupeol, kuna J. Simm on juhatanud peagu kõiki Pärnumaa laulupidusid ja laulupäevi Pärnumaa II laulupeost alates.

Üleskutses laulupeost osavõtuks saadeti kõikidele kooridele, kes võtsid osa eelmisest laulupeost Pärnus. Esialgseid registreerimisi saabus hulgaliselt, nii et tege laste üldarv näis paisuvat üle 6000. Kõige enam ülesandmisi saabus Pärnumaalt, Tartust, Tallinnast, Tartumaalt ja Virumaalt, kusjuures esindatud olid meie kõigi maa-

P. LAJA

J. KASK

E. SOODLA

kondade ja linnade koorid. Osavõtjate rohkuse proportsioonid, vaatamata üksikutele hilisematele laulupeost loobumise teadaannetele, on jäänud nimetatud linnade ja maakondade vahel endiseks.

Laulupeo kunstilist ettevalmistust asuti seekordsele laulupeole korraldama märksa põhjalikumalt kui varemadel aegadel. Et kergendada koorijuhtide tööd kavas olevate laulude viimistlemisel, kirjastati viimase üldlaulupeo eeskujul ELL Pärnumaa Osakonna poolt M. Lüdigi ja P. Laja poolt koostatud „Pärnumaa VII laulupeo laulude analüüs“ ja saadeti kõigi laulupeost osavõtjate segakooride juhatajatele käsitamiseks. Käesoleva aasta alul korraldati Pärnus Pärnumaa koorijuhtidele instrueerimiskursus, kus kõik kavas olevad laulud leidsid põhjaliku praktilise käsituse. Kursusest osavõtt oli elav, kuna kohale oli ilmunud ligi 40 koorijuhti.

Samal ajal algasid ka laulupeo eelproovid. Esimene eelproov toimus veebruaris Toris, mille ringkonda kuulub 8 koori. Kohe selle järele jätkusid eelproovid Pärnus, Abjas, P. Jaagupis j.m. Juba esimestel eelproovidel võidi märkida, et lauljad oma töösse suhtuvad täie tõsidusega. Osavõtt eelproovidest oli peagu kõikjal rohkearvuline (keskm. 85—90%) ja laulud korralikult kätte õpitud. Esines juhumeid, kus üksikud lauljad 20 km kaugusest olid eelproovile tulnud jalgsi.

Aprillis algasid eelproovid ka teiste maakondade keskustes, kusjuures eelproove tuli korraldamisele üldse 16 ringkonnas. Et tagada laulupeole võimalikult kõrget kunstilist taset, korraldati igas suure-

mas ringkonnas kaks eelproovi. Eelproovidel toimisid instruktoritena kohapäälsed tuntud koorijuhid, kuna suuremate eelproovide juhatamine lasus üldjuhtide õul. Koorid, kes puudusid neile määratud eelproovidest, kustutati tegelaste hulgast, mispärast laulupeo tegelaskonna arv kahanes ümmarguselt pooltuhande laulja võrra.

Seekordse laulupeo iseloom ja ulatus tingis terve eritoimkondade elulukutumise, milliste töökavva jäi teatavate eriküsimuste lahendamine. Siin võiks märkida liiklemis- ja korratuimkonda Kaitseliidu, politsei ja skautlike organisatsioonide esindajate osavõtul, tegelaste ning külaliste majutamise ja toitlustamise toimkonda Naiskodukaitse, amavalitsuse j.t. organisatsioonide ning ametasutiste esindajate osavõtul, majanduse, sanitaarala j.t. toimkondi. Igasse toimkonda kuulub ELL Pärnumaa Osakonna esindaja ja kõigi eritoimkondade tegevust koordineerib osakonna juhatus, mille esimeheks k.a. alul valiti Sindi kog. õpetaja E. Paigaline. Tõhusat kaasabi on saadud ka Pärnu linna poolt ellu kutsutud Pärnu suviste pidustuste komiteelt. Laulupeo büroojuhatajaks valiti ajakirjanik B. Parming.

Suurearvulise tegelaskonna (keda lõpliku registreerimise järgi on 4200) majutamiseks on reserveeritud kõik Pärnu koolimajad, kuna nende kohale toimetamiseks Raudteede Talitus paneb käiku erirongid. Tegelaskond saabub Pärnusse hilisõhtul ja ööl vastu Vöidupüha. Kava kohaselt algavad laulupeo eelproovid sega- ja puhkpillikooridele Vöidupüha varahommikul. Keskpäeval toimub laulupeo

ürituste sarjas vaimulik kontsert Eliisabeti kirikus org. Ed. Soodla juhatusel, kus kaastegevad on Pärnu koorid, suveorkester ja solistid. Vaimulikult kontserdil tuleb suurema numbrina ettekandmisele Fr. Schubert'i „Mirjami kiidulaul“. Esimesel päeval on kontsert maksuline, kuna teisel päeval serveeritakse sama programm laulupeo tegelasile tasuta.

Laulupeo pidulik rongikäik rivistatakse Võidupühal kell 15.00 J. V. Jannseni puiesteel Pärnu Ülejõel. Piduliku sündmuse puhul dekoreerib linnavalitsus maja, kus elas J. V. Jannsen — 70 a. eest toimunud esimese Eesti üldlaulupeo organiseerija ja üldjuht — rohelisega ning asetab J. V. Jannsen'i ja ta tütre Lydia Koidula rinnakujud sama hoone akendele. Rongikäik, mille ees kantakse laulupeo märki ja E. Lauljate Liidu lippu, algab südalinna suunas liikumist kell 15.30 ja jõuab defileeks Vabariigi Presidendile j.t. aukülastele supelasutise ette kell 16.00. Siit liigutakse edasi lauluväljale, kus laulupeo avakontsert algab tund aega hiljem. Laulupidu palutakse avada Vabariigi Presendil, kes teatavasti kuuenda Võidupüha puhul viibib Pärnus.

Laulupeo teise päeva hommikul on jällegi eelproov segakoored, kuna kontsert algab kell 17.00. Tegelasdond lahku Pärnust aga alles järgmisel päeval, s. o. pühapäeval, et lauljatele ja mängijatele võimaldada vaba aega Pärnu linna vaatamisväärsustega ja supelrannaga tutvumiseks.

Kahtlematult kujuneb eelolev Pärnumaa laulupidu suurelatuslikuks sündmuseks, kuhu on oodata rohkearvuliselt küllalisi nii kodu, kui ka välismaalt (muide laulupeost võtavad väliskooridena osa Riia ja Aluksene eesti seltside segakoovid). Olenevalt sellest, on püütud laulupeo ettevalmistustöid kunstiliselt ja organisatsiooniliselt korraldada nii, et kogu eelolev üritus õnnestu 100-protsendiliselt.

*

Peatudes Pärnumaa laulupidude ajaloo juures, peab märkima, et vastavate tegelaste ja algatuste puudumisel on Pärnumaa meie esimeste maakondlike laulupidude korraldamise au pidanud jätma teistele maakondadele. Esimese oma maakondliku laulupeo korraldamiseni jõuti alles sajandi vahetusel.

Pärnumaa esimese laulupeo korraldas Pärnu Karskusselts „Valgus“, milline tollal „Endla“ seltsi kõrval oli aktiivsemaid organisatsioone. Laulupidu peeti 10. ja 11. juunil 1905. Sellest laulupeost, mis muide korraldati Vene riigivalitsusele kiituseks viinamonopoli sissesää-

dimise eest (millisel põhjusel oli venestamise ajajärgul kerge laulupeo luba saada), võttis osa 24 mees-, 30 sega- ja 2 naiskoori kokku 800 lauljaga ja 15 pillikoori 200 mängijaga. Üldjuhtideks olid A. Läte, M. Härma ja D. O. Virkhaus. Laulupeo kava sisaldas suurel hulgal vaimulikk repertuaari. Esimene maakondlik laulupidu õnnestus sisuliselt hästi ja jättis ka 1000-rubralise ülejäägi. Kõnedega esinesid linnapäa O. Brackmann, ülemp. M. Suigusaar, V. Reimann ja J. Tõnisson. Laulupidu lõppes tegelaskonna ja publiku ühise võimsa „Mu isamaa mu õnn ja rõõm“ laulmisega.

Pärnumaa 2. laulupeo korraldas „Endla“ selts 7. juulil 1903. a. See laulupidu oli mõeldud üle-eestimaalisena, milleks saadi ka vastav luba, kuid hiljem keelati siiski osavõtt Tallinnamaa, Võrumaa ja sisekubernangude kooridel. Laulupeole saabus ülesandmise üle 200 koorilt umbes 2800 tegelasega, kelledest aga suur hulk pidi loobuma, nii et laulupeost võttis tegelikult osa ligemale 1000 lauljat-mängijat. Üldjuhtideks olid K. Tärnpu, J. Kappel ja D. O. Virkhaus. Peokõne pidi tulema Villem Reiman'ilt, kuid see keelati Vene võimude poolt ära. Ka see laulupidu õnnestus hästi ja peo puhaskasu — 4000 rubla läks „Endla“ uue teatrimaja ehitamise aluskapitaliks. Nii esimene kui ka teine Pärnumaa laulupidu peeti Pärnu Põllumeeste Seltsi aias, Karja tänaval.

Pärnumaa 3. laulupidu peeti 1.—3. juulini 1911. a. Pärnu E. Kooliseltsi, K. S. „Valguse“, „Endla“ seltsi ja mõnede teiste seltside ühisel korraldusel ning sai seea kogu Pärnu organiseeritud seltskonna ühiseks asjaks. Tegelasi oli sellel laulupeol kaugelt üle 1000, kuulajaid 5000—7000. Ühenduses tookordse laulupeoga toimus samal ajal ka mitmeid teisi üritusi, nagu Eesti Kirjanduse Seltsi ja P. Põllumeeste Seltsi kõnekoosolekud, vaimulik kontsert jne. Laulupidu jättis 1825-rubralise ülejäägi. Ühendatud laulukoores juhatas J. Simm.

Pääl 1905. a. alanud ja hoogsalt kestnud kultuurilist tõusu tabas rängalt maailmasõda, milline periood kestis meie iseisvuse esimeste aastateni. Rasketest võitlustest toibudes suudeti 4. maakondlikku laulupidu korraldada alles 1923. a. juunis. Laulupeo organiseerijaiks olid Pärnu Helikunsti Seltsi, ja „Endla“ seltsi tegelased, kes samal ajal pidasid koos mõne teise seltsiga nn. teatrikomisjoni nime all tegelikult ülal ka Pärnu „Endla“ teatrit. Laulupeo puhastulu oli määratud

ka sama teatri hääks. Nimetatud laulupeost võttis osa ümmarguselt 800 lauljat. Üldjuhiks oli J. Simm. Puhkpillikoore juhatas J. Kask.

Iseseisvusaja suurimaks laulupeoks kujunes 1929. a. korraldatud Pärnumaa viies laulupidu, kus osavõtjaid oli kaugelt üle 5000. Segakoore juhatas J. Simm ja puhkpillikoore J. Kask. Laulupeo korraldajaks oli Pärnu Helikunsti Selts. Üritus õnnestus nii kunstiliselt kui ka majanduslikult väga hästi.

Pärnumaa 6. laulupeo korraldas 1935. a. juba E. Lauljate Liidu Pärnumaa Osakond, mis mõned aastad varem oli ellu kutsutud. Laulupidu peeti 6. ja 7. juulil, kusjuures osavõtjate üldarv tõusis 3000 tegelasele. Üldjuhtideks olid H. Meri, P. Laja ja

J. Kask. Halva ilma tõttu andis laulupidu ainult väikese ülejäägi.

Alates Pärnumaa esimesest laulupeost, on vahepäälsetel aastatel korraldatud Pärnus ka väga palju muusika- ja laulupidu, nii et käesolev Pärnumaa seitsmes laulupidu on öieti juba vähemalt kahesteikümnes Pärnumaa lauljate-mängijate koonduspidu. Ei saa märkimata jätta, et 10—12 aastat tagasi selliste laulupäevade ja muusikapäevadega hakati juba liialdama ning need muutusid üritusteks, mis pidid täitma Pärnu teatri tühja kasvat. Kindlam korraldus loodi alles siis, kui E. Lauljate Liit laulupäevade ja -pidude alal pani maksma vastavad korraldused ning kohapääl ellu kutsuti Liidu osakond.

B. Parming.

Laulupidude kooride ja helikunstnike kohta mälestusmaterjalide kogumisest

„Muusikalehe“ eelmistes numbrites puudutasime rahvamuusika jäädvustamist heliplaadidel ja tööme andmeid Muusikamuuseumi tegevuse kohta tema juubeli puhul. Seekord aga vaatleme muuseumi tööd päälkirjas toodud aladel.

Eesti esimese ülemaalse laulupeoga 1869. aastal algab meie kooride organiseerimine ja koondamine ühisteks üritusteks, ühisteks esinemisteks laiemas ulatuses — ja seda juba sihikindlamal kujul. Kuigi koore oli asutatud paar-kolmkümmend aastat varem, võttis uute tekkimine just nüüd hoogu esilekerkinud uute ja laialdaste ülesannete tõttu.

Käesoleval ajal, mil 70 aastat möödub esimesest üldlaulupeost, oleks vägagi huvitav ja äärmiselt tähtis pilku heita tollesse ajajärku ja nendesse oludesse, millistes tegutseti siis muusika alal. Asjaosalised aga teavad juba, kui suurt takistust teeb siin materjalide puudus. Seepärast ka üteldakse õigusega — on kirjutatud mitmesugustes teostes, ajakirjades ja ajalehtedes meie kooride asutamise ning tärkamise ajastust, kuid enamikus on need kannud rohkem meeoleulist laadi, sest „faktid“ puuduvad.

Vigu ning puudusi siin parandada võiksid ainult materjalide hoolas kogumine ja muidugi ka elavate mälestiste üleskirjutamine vanematel tegelastelt. Seda ülesannet on püüdnud ka muuseumi meie Muusikamuuseum

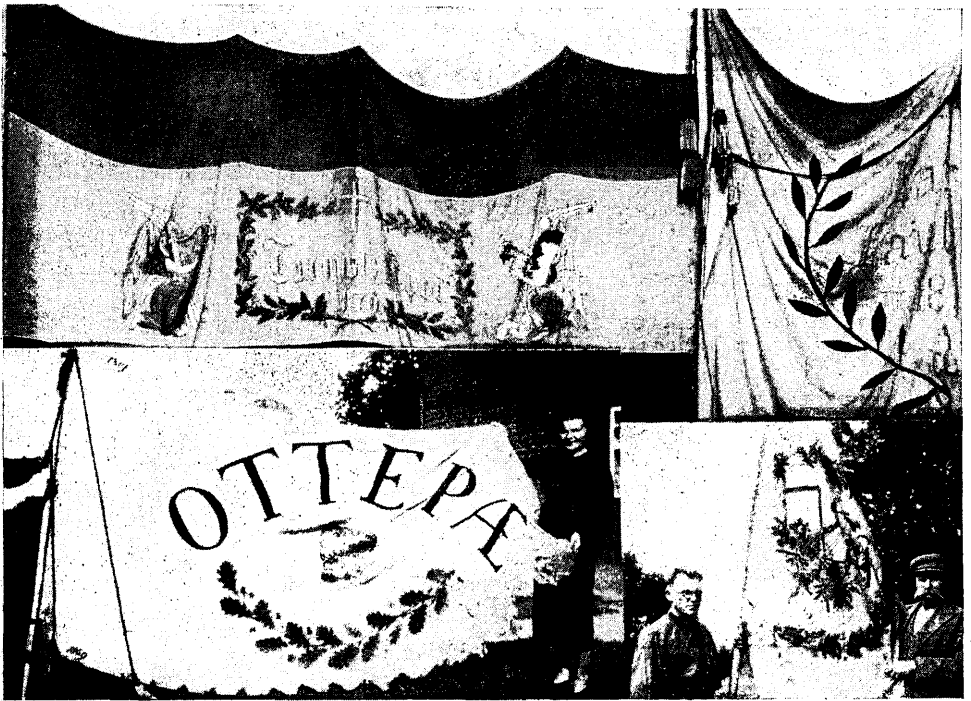
täita, kuid temagi võimed ei küüni soovivate tagajärgedeni. Põhjuseks on osalt materjalide liiga kiire kadu ja osalt aineliste võimaluste puudumine.

Kooridest, millede kohta materjale kogutud, tuleb esikohale tõsta muidugi vanimad ja need, millised on rajavat tööd teinud ning seega põhjaneva tähtsuse omavad nagu — Väägvere, Torma, Toila jt.

Väägvere koori tuleb lugeda esimeseks kooriks Eestis — ja nimelt selle tõttu, et temast on säilinud andmed ning tõendised asutamise olemasolu ja ühtlasi selle kohta, et koor vahenditult ning innukalt tegeles, olles oma edasipüüdlikkusega ja väsimatu juhiaga eesotsas teistele eeskujuks, teenäitajaks ning julgustajaks.

Väägvere koor on ühtlasi üks neid ja samuti esimesi, kes oma koori ajaloo ning mineviku on trükkis avaldanud ja rahva sekka saatnud ning seda teinud tõelisemal, usaldataval kujul, sest et käsikirja eest on hoolitsenud koori hinge, meie puhkpillikoore isa D. O. Virkhaus'i otsesed järglased, tema ülesannete otsesed täitjad ja edasiviijad — eeskätt pojad Peeter-Eduard ning Adalbert-Hugo Virkhaus'id. See väljaanne kannab päälkirja: „Väägvere Koor 1839—1929“, mis ühtlasi koori 90-aastast iga ja juubelit tähistab.

Mainitud teoses on ära trükitud järgmise koori arhiivis leiduva dokumendi tekst:

Grupp vanu koorilippe, millised on koondatud Muusikamuuseumi

„Väägvere koori alustus on olnud 1839. aastal 5 Pühapäeval peran 3 ainouse püha. (Karel Perand on esimest mängu riista ostnud)“. Edasi on samas teoses mainitud järgmist: „Nii muretsetigi 1839. aastal olemasolevatele viiulitele lisaks kaks klarnetti, mõned ventiilideta valdhornid ja vile (lähemad teated sellest kahjuks puuduvad) ning hakati katsetama koraali koosmänguga.“

Samas väljaandes tuuakse ära ka koori kodukord aastast 1851, millest paar näidet siinkohal.

§ 1.

„Eggaüts mängo kori lige, peab aus ollema omma ello saisusse polest! temma ei pea ollema jodik, ei riakas, ei vanduja, ei tühja juttu ajaja, ei laiskleja, ei ka tühja auvopüüdja...“

§ 7.

„Peava kõik oppija üts aasta ja 6 kuud oppijide arvu ollema nink ei sa enne kohetegile mängima ütten voetus, olgu sis, kui peas häddast vaja ollema, nink kui moistus kannab sedda tetta...“

§ 8.

...Ent pä assi jääb ikkes Choralni mäng nink tõemelelik mängimine.“

§ 10.

„Peava kõik, vanna ni häste kui nore, oppimisse ussindust ülles näutama, nink mitte konnage oppimisse mant ärra jäma, olgu sis mõnne häddalisse asja perrast mes ka peap kilgil teda ollema.“

§ 11.

„Peab eggaüts sönnä piddaja ollema, õigel ajal sääll olla, kus om lubbatu nink ei mitte tõist visi teggema, mes paljo vaiva sadap. Kes sedda teeb? tulleb tervest korist säetu Strahvi alla...“

Väägvere koori kohta, eriti aga ta juhi D. O. Virkhaus'i kohta on korduvalt kirjutatud mitmesugustes ajakirjades, päämiselt aga „Muusikalehes“, laulupidude albumites jne. Seda õigustab ka koori tähtis seisund koos kauaaegse juhiga. Koor töötab praegugi hoogsalt edasi ja on jagunenud mitmelks erikooriks — puhkpillide, sega-, mees ja naiskooriks ning kannab nimetust: „Väägvere laulu- ja mängukoor“. Juhib meie pillikooreide isa vanim poeg P. E. Virkhaus.

Muutunud on olud ja muutunud ümbrus Väägveres. Vanast õlgkatusega koolimajast, kus töötas meie pasunakooride isa D. O. Virkhaus, ei ole enam jälgi järele, vaid selle

asemel näeme nägusat uut koolimaja, mis püstitatud vanale kohale 1899. aastal. D. O. Virkhausi ehitatud hoonetest näeme kooli-õuel veel vana õlgkatusega aita ja sauna. Uues koolimajas töötas koolijuhatajana D. O. Virkhaus veel 2 aastat ja andis ameti üle oma pojale P. E. Virkhaus'ile 1901. aastal, jäädes ise poja kõrvalle abiõpetajaks. Poeg täidab oma ülesannet praegugi, olles aga juba pensioni saamise õiguse välja teeninud.

D. O. Virkhaus on juhatanud kuuel ülemaailisel laulupeol puhkpillikoore. Tema ja koori mälestistest on Muusikamuuseumi kogutud osa, kuna suurem kogu on koondamisel.

Väägvere koori ja ta suure juhi osatähtsust kasvab aast-aastalt.

Muusikamuuseumi poolt on algatatud D. O. Virkhaus'i ja ta koori mälestuse jäädvustamist ühe D. O. Virkhaus'i istutatud tamme looduskaitse alla võtmisega möödunud aastal ja mälestustahvli paigutamisega, mis teostub tõenäoliselt koori 100 aasta juubeli puhul käesoleval aastal.

Torma koori tuleb vanuselt teiseks kooriks pidada, nagu seda tõestab koori protokolliraamat, kus koori asutamise otsus on sisse kantud esmakordselt 14. veebruaril 1848. aastal toleaeegse Torma köstri A. Jacobson'i allkirjaga. Protokolliraamat sisaldab sissekandeid kuni 26. okt. 1897. a.

Torma koorijuhiks oli köster Adam Jacobson 1848—1857. a. Ka Torma köstri A. Jacobsoni poeg C. R. Jacobson, kes tuntud poliitikamehena, on olnud Tormas köstriks ja koorijuhiks aastatel 1860—1861 ning temaltki leidub kirjutisi samas protokolliraamatus.

Protokolliraamat on aga ilma kaanteta ja sellisena ka päästetud noore organisti Kirdelahe poolt, kes E. V. Tl. Konservatooriumis õppinud ning tuttav seetõttu ka Muusikamuuseumiga. Protokolliraamat olnud nimelt juba tuleohus küdeva pliidi ees.

Torma koori mälestistest on mõndagi säilinud ja Muusikamuuseumi hoivule edasi toimetatud. Sääil hulgas ka 4 vanimat puhkpilli pumpadega.

14. veebruaril 1938. aastal pühitses koor oma 90. aasta juubelit.

Kuidas koori asutaja köster Adam Jacobson oma koori eest hoolitses, ning milliseid kohustusi ja nõudeid koorile tol korral päle pandi, see selgub muuseumis ka koori kodukorral, koostatud 16 paragrahvilisena 1854. aastal. Sellest paar näidet:

„Monned sannad, tähhelepannemisseks mängokorile.

§ 1.

Nende ostetud mänguriistadega saab surel pühhadel kirrikus ja palvemaias mängitud.

Ka surnoaia peal matmiste jures n. kuhhoial vahest mängima tarvitakse, olgo ommas kihhelkonnas ehk võeras.

§ 2.

Tantsimisse jures n. kõrtsis, kõrtsisõbra-tele ei olle lubba nende mänguriistadega mängida, — muidi iggas kohhas.

§ 10.

Et meie keik surrellikkud olleme, sepärrast olgo mängotoimetaja hool, ikka usi mängi-aid kori peale õppetada, olgi kül, et jo mitmed mängiad ühhe mänguriista peal on, ja valvako, et kurrat kellegi süddamisse kadde-dusse ja uhkusse semet ei saaks külvada, muido langeks se koor lonkamisse sisse.“

Samuti leidub muuseumis Torma koori kogust iseloomistav kirjalik dokument, mis tõestab, kuidas tuli tol ajal koori pillide muretsemiseks summe, nimelt laenu nõutada. Dokumendi sisu on järgmine:

„Minna tunnistan selle pabberiga, et se mölder Jürri Pohlaks mulle tännasel päval kaks sadda rubla hõbbedad (200 R. h.) on lainanud, et minna omma häddalist maksmist mänguriistade eest saksamale toimetada voim. Minna lubban sest kapitalist pool, se on üks sadda rubla (100 rubla h.) Mardi päval sel aastal ja see teine pool Kapitali (100 rubla h.) Martsi kuul tännoga ärra maksa; ennegi peab selle viimase pole Kapitali pärrast mulle jo Veebruaril 1856 (viiskümmend kuus) ettekulutatud sama, et sedda rahha kätte sovitakse, muido on se üks täht, et selle rahhaga veel kauem kannatada ehk ota voetakse. —

Mölder Jürri Pohlaks on nii sõbralik mängokori heaks sedda rahha ilma rendita lainata, ennegi selle kaubaga, kui nimmetud Kapital sel ajal saab ärra maksetud, kui lubbatud on, muido pean minna, kui rahha lubbatud aja ses ei sa taggasi maksetud, seadusse protsentid maksuma. Sedda tahhaminna tännoga omma kori protokollil tähhendada ja selle est hoolt kanda, et Torma mängokor minno pärrast ühtegi kahjo egga asjanda kullo ei pea sama.“

Ninna kõrtsis
sel 12 Julil 1855

A. Jacobson (Allkiri)
Torma köster.

Usaldusmehheks olgo keik Torma mängokori mänguriistad kui Salog- ehk pant Jürri Pohlaksile nimmetatud, ni kaua kui raha maksmatta on.

A. Jacobson (Allkiri).

Toila koor, nimelt laulukoor on asutatud aastal 1863. Asutajaks oli Abram Siimon, kes 12 noort peremeest kogus laulu harjutama. Esimeseks lauluks oli õppida: „Meil tuleb abi Jumalast“ neljal häälel. Esi-

Vanu pille mängimas: vasakult paremale, ülal — viiespille, karjapusun, all — sarv, hiivkannel

mene kontsert toimus samal aastal Pühajõe kirikus, kus A. Siimon'i juhatusel kanti ette 6 koraali.

1867 aastal asutati laulukoori juure ka puhkpillikoor, milleks raha oli 170 rubla kokku pandud. 1868. aastal käisid Tartust tellitud ja ostetud pille ära toomas Mart Otto ja Maddis Sarap.

Esimesteks mängijateks olid: Ab. Siimon, Gustav Siimon, Jaan Siimon, Juhan Siimon, Kristjan Liblik, Valfriid Madis Sarap, Hans Kalla ja Hans Glass.

Esimesteks pillideks olid pooltarvitatud riistad ja nimelt: „truba, bariton, tenorhorn, 2 valdhorni, 2 cornet-pistoni ja klarinet,“ kokku 8 pilli.

Esimesest laulupeost Tartus 1869. aastal võttis osa Toila laulukoor. Sõideti plaanvankril kahe hobusega Tartu ja tagasi. Tutvuti sääl D. O. Virkhaus'iga, kes omakorda külastas Toilat kolmel juhul, aastatel 1870 ja 1871, mil viibis Toilas üle nädala ning aitas korraldada ja läbi viia kontserdi ise kaasa mängides. Esimeseks pillikoori ju-

hiks oli Hans Glass kuni 1889. aastani. Käidi ajavahemikul mängimas ka Jõhvis, Rakveres ja Narvas.

Toila koor omab lipu aastanumbriga 1867. Ühe vanimatest puupillidest on koor Muusikamuuseumile üle annud, kuid kõik vanimad vaskpuhkpillid on Maaüldmasõja päevil ühele vene orkestrile ära müüdnud vanavase hinna eest. Muuseum on saanud ka mõningaid pildimaterjale Toila koorist.

Kuusalu mängukoor asutati ühel ajal laulukooriga ja nimelt 1869. aastal, mil laulukooriliikmed Tartus laulupeost osa võttes kuulsid esmakordselt Väägvere ja teiste kooride vägevat mängu. Samas otsustasid laulukooriliikmed ka pillikoori asutada.

Kusallu jõudes asus asja etteotsa noor perepoeg Jakob Kriiman, kes laenas pillide ostmiseks kogu oma päranduse kaksada rubla. Et Tallinnas pillid näisid vanamoelistena, telliti Tartust neli uut pilli nimelt — „Pistoncornett, althorn, tenorhorn ja passapason-tuuba.“ Esimesteks mängijateks mainitud pil-

lidel olid vastavalt — köster C. Schüts, J. Domborg, koolmester H. Stein ja J. Priimann.

Järgmisel aastal juba esines koor korraliga leeriõpilaste õnnistamise päeval Kuusalu kiriku ukse taga, kus talle oli määratud mängida. Koori juhte oli vaheldamisi mitu, kuid koori hingeks jäi selle asutaja J. Priimann.

1892. aastal, mil nõuti võimude poolt koorile ka „põhjuskirja“, koostati see ja saadi kinnituse sisemiste asjade ministrilt Peterburgist. Uueks nimetuseks võeti: „Kuusalu Muusika-Selts“.

1894. aastal pühitses koor oma 25 aasta juubelit. Maailmasõja kestes suikus koori tegevus. Ta ärkas veel kord hiljem, kuid viimasel 10 aastal ei ole koorist muud ütelda, kui et pillid, millised veel kõlvulised, anti tarvitada Kolga Uuri Tuletõrje ühingule, kelle käes need on tänaseni.

Vanemad pillid, arvult 11 — nende hulgas ka 3 kõige esimest mänguriista — on üle antud Muusikamuuseumile ühes mõningate teiste mälestistega.

Tubli lisa andis koori asutaja J. Priimanni tütar, kes elab isatalu pidajana Kuusalus, Kahala Aial. Siin leidus mõndagi huvitavat kirja- ja noodivara.

Kuusalu oli muusika alal arenenumaid kohti, kus muusikaharrastamise eest muuseas hoolitsesid ka kohalikud vaimulikud. Nii nõudis Kuusalu õpetaja praost Kentmann koolmeistritelt muusikatundmist. Edasi nõudis ta koolikooride asutamist ja korraldas iga kolme aasta järele Kuusalu kiriku juures koolide kihelkondliku laulupäeva, millest kõik koolid pidid osa võtma. Igal koolil oli oma lipp. Nüüd on kõik koolide lipud kaduma läinud. Ka Kuusalu Mängukoori esimesest lipust ei ole jälgi järele jäänud. Viimase lipu valmistamisest jutustas elavalt Aru talus Maria Luige-Sandberg, kellel aastaid umbes 80 ja kes 1869. aastal viihis Kuusalu õpetaja majas teenijana, kui laulukoorile lipu õmmeldi. Ta mäletab ka kui koorilauljad, mehed kogunesid kirikumõisa, sõiduks Tartu esimesele laulupeole. Oli kahehobuse plaanvanker, millega sõideti. Kooriliikmed ilmusid kohale õhtuks enne väljasõitu ja magasid lakkas heintel. Kõigil olid ligi oma leivakotid jne.

Kooride mälestusmaterjalidest, millised ühtlasi tähistavad ka vanimaid laulupidusid, on muuseumi kogutud Tarvastust, Laiuselt, Tammistust, Kurstist ja mujalt. Igal neist kogudest on rohkesti üleskirjutusi, andmeid, dokumentides huvitavat ja väärtuslikku sisu sellelt alalt ja mineviku

kohta üldse. Kõike siin selgitada ei võimalda ajakirja piiratud ruum.

Helikunstnike osas on materjale kogutud P. Süda (kelle kogu moodustab muuseumi alusvara), R. Tobiase, A. Thomson'i, Saebelmann'i, K. A. Hermann'i, K. Türrpu, P. Ramuli, prof. J. Tamme jt. kohta, kes kuuluvad surnute hulka. Eriti oleks aga nimetada R. Tobiase kogusid, mida on võimalik veel tõhusalt täiendada saadavalolevate materjalidega niihästi ta sünnikohast Käinast, kui ta ajutisest elukohast ja isamajast Haapsalus.

J. V. Jannseni maja Pärnus on tähistatud mälestustahvliga. Sedasama tahab teha Käina haridusselts ka R. Tobiase sünnimajaga Käinas. J. V. Jannseni mänguriist — orel on hoiul Pärnu linna korraldusel ühes linna algkoolis ja on hästi säilinud.

Muuseumi aga ei kogu mitte ainult andmeid ja materjale surnud helikunstnike kohta, vaid teeb seda meelsasti juba kõikide vanimate ja tuntuimate helikunstnike ja muusikategelaste suhtes, kes töötavad mitmesugustel aladel muusikapõllul. Nii on kogutud andmeid meie hiljutise juubilari prof. dr. Miina Härma kohta ja just tema isiklikul kaasabil. Prof. A. Kapp on samuti üks esimesi, kes ise on aidanud enda mälestusmaterjale koondada muuseumi. Tema kodune tahvelklaver, millel muuseas on muusikalise ettevalmistuse saanud ka tema kadunud vend Hans, helilooja Mart Saar ja noor E. Kapp, on veel nende kodus S. Jaani köstrimajas.

M. Lüdigi, kes elab viimasel ajal Vändras, omab Pärnu Muuseumis oma esimese mänguriista — külaoreli, mille toomist Muusikamuuseumi ta meelsasti näeks ja milleks ta oma lahke nõusoleku on andnud juba aastate eest.

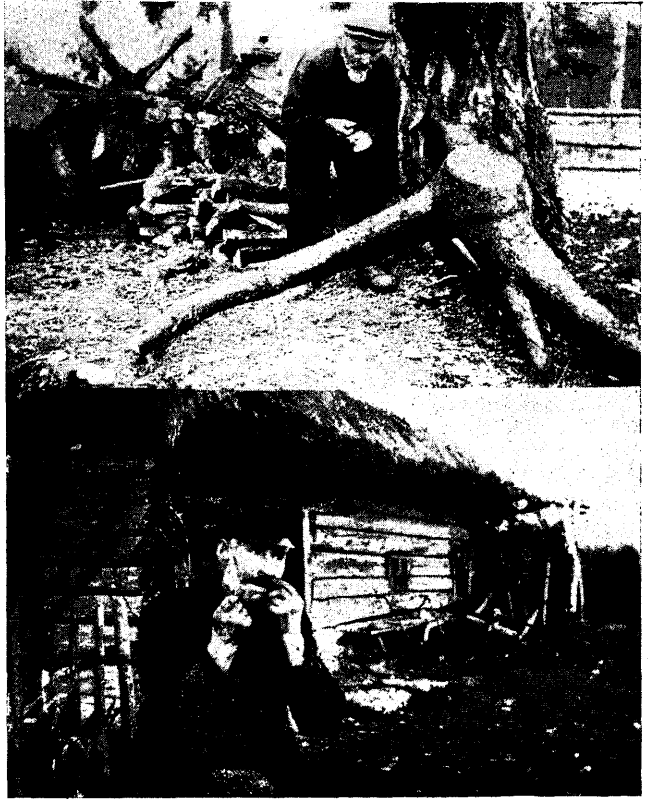
Helikunstnik, orkestrijuhth prof. R. Kull on muuseumile edasi annud kingina oma esimese pilli — trombooni.

Helilooja prof. J. Aavik aga kurdab, et tema esimene puhkpill on kaduma läinud hää sõbra kaasabil, kes selle oli pandiks annud.

Muuseumis leidub veel paljude meie helikunstnike kohta mälestusmaterjale. Üldiselt on kõik helikunstnikud sooja südamega Muusikamuuseumi pooldajad, nagu nad on seda oma lemmikala — muusikagi vastu.

Mõndasugust.

Võttis augu, pani vaske ümber. Peeter Eduard Virkhaus, meie puhkpillikooride isa vanim poeg, kes käesoleval ajal isa koolis Väägveres on õpetajaks ja juhatajaks,

Ülal — karjapasunaks puu-juurt saagimas, all — parru-
pilli mängimas

jutustab: Kui D. O. Virkhaus'i 60 aasta juubelit Tartus „Vanemuises“ aktusega pühitseti, siis anti ka juubilarile üle kingiks uhke kornet, milline pill oli eritellimise pääle Saksa-
maalt kohale saabunud. Kornet oli väljast-
poolt üleni graveeritud. Aktusekõne pidas
gümnaasiumi direktor Hugo Treffner. Kõ-
neleja rääkis muuseas: „Üteldakse, et D. O.
Virkhaus olevat imet teinud Väägveres ja
mittemillestki mängukoori asutanud. Aga
mis ime see siis nii ongi, sest setu ütleb näi-
teks nii: vana David võttis augu, pani raa-
sikese vaske ümber, venitas pikaks — ja
oligi pill valmis!“

Kuidas D. O. Virkhaus esimese
sae Väägveresse tõi. Väägvere alg-
kooli maad kuuluvad Vesneri valda ja Tar-
tu linnamaade hulka. Seega on ka kooli
üalpidamine linna hooleks. Nii andiski linn
oma metsadest, millised koolimaja lähedu-
ses, igal talvel tarvilise hulga koolile kütte-
puud, kuid koolmeister pidi puud omal ku-
lul maha raiuda, lõhkuda ja riita laduda
laskma ning siis ootama, kuni need vastu
võetakse metsavahi poolt.

Kord talvel läks D. O. Virkhaus jällegi

koos metsavahiga linnametsa, kus temale
kätte näidati lank raiumiseks. D. O. Virk-
haus'ilt aga küsiti: „Näita nüüd ise, kust ja
missuguseid puud sa just soovid koolile küt-
teks raiuda!“ Ja küsitav näitas seekord kõi-
ge jämedamatele puudele, millega ka metsa-
vaht nõus oli. Pidi ju tol ajal puud kirve-
vega maha raiuma ja lühendama samuti,
sest saagi veel ei tuntud.

Puude raiumise aeg harilikult kestis kaks
nädalat, mille järel need ka mõõdeti ja
vastu võeti. Seekord aga läks metsavaht
huvi pärast juba nädala möödudes metsa
vaatama, kuidas koolijuhataja jämedate
puude raiumisega toime tuleb. Sääil näeb ta
aga imestuseks, et töö juba valmis. Ja veel
kui siledad otsad puudel ning kändudel.
Metsavahi hurvi kasvas selliseks, et otsemat
teed ruttas Väägvere koolimajasse, kus otsi-
tava eest leides kohe küsis: „Ütle ometi,
millega oled sa need puud maha raiunud,
et nii siledad kändud ja otsad on?“ D. O.
Virkhaus vastab: „Saega ikka!“ Metsavaht:
„Saega — mis asi see on?“ Selle järel siis
jutustab koolmeister, kuidas ta viimati lin-
nas käies näinud ühes kaupluses imelikku

hammastega riistapuud. Ta küsinudki siis kaupmehelt, et mis riist see on. Kaupmees seletanud õhinaga, et on üks uus asi — saag. Siis ta edasi kiitnud, mis sellise riistaga tehakse ja sääl antud ka kohe saagi proovida. Et riist tore da töö teinud, siis ostnudki ta ühe niisuguse kohe ära. Nii oligi meie puhk-pillikoore isa esimese sae Väägveresse toonud ja selle järel omandasid teisedki talupojad Vesneris omale saed.

Kuidas üldkooride juht praost A. H. Willigerode vorsti jagas. Nimetatud praost oli suur muusikaarmastaja ja isegi selle harrastaja ning koguni teise ülemaalse laulupeo kooride juhiks 1879. aastal. Tema õhutusel asutati koore — ja muuseas ka Tartu lähedale Tammistusse. Oli kooril elu sees, õhutas praost ka koorile lippu valmistama. Tehti korjandus, mille arvel muretseti lipp. Muusikamuuseumi arhiivis leidub ka lipuvalmistamise arve. Praegused vanimad kooriliikmed, eesotsas ta tüsed ja juhiga, mäletavad veel, kuidas mainitud lipu raha ülejääki kasutati. Korraldati Tartu lähedal Kabinas suur suvepidu, kus ka Tammistu koor tegev oli. Kooriliikmetele osteti sääl korjandusest ülejäänud raha arvel jookke ja ka tublisti vorsti. Vorstijagajaks aga hakkas praost ise. Ta ütles siis selle toimingu juures igale saajale: „Võta nüüd nii kaugelt vorsti otsast kinni, kui pikka tükki sa just tahad, ma lõikan siis sulle nii palju!“ Ja kõik olid praosti sellise vorstijagamisega väga rahul.

Ma ei teadnudki. Väägveres säälse koori ja ta kuulsa juhi mälestisi kogudes küsin praeguselt koorijuhilt P. E. Virkhaus'ilt, et kas on veel teada vanemaid isikuid, kes vana D. O. Virkhaus'i juhtimisel kaasa mängisid. Saan vastuse, et üks elab mitte kaugel. Kohe asun teda otsima. Neli kilomeetrit on varsti seljataga ja leiangi otsitava talu põllul keskealise mehe kündmas, kes ütleb: „Pea kündma, sest rukis tuleb maha külvata, ongi hiljaks jäänud. Ei saa pühapäeva pidada!“ Küsimusele, et kas isa kodus ja kas ta end pildistada laseks, arvab kündja, kes osutub vana pillimehe pojaks, et — seda ta vist küll ei soovi, kuid kaeda ikka ju võib.

Astungi õue, kus esimesena vastu tuleb otsitav — Jaan Raag, 78 a. v., elab Viidike külas, Susike peres. Juttu tehes selgitan oma eesmärgi, mille juures vanake seisatab särgiväel, käsi põues. Pildistamist kuuldes lipsab aga kohe tupp. Mõtlen, et nüüd ta läkski, võta veel näpust! Kuid peagi ilmub ta uuesti õue. Olen ettevaatuse pärast juba väikese käsiaparaadi võttevalmis säändnud, ja kui vanake ilmub ning seletab: „Naised toas ütlevad, et mis sa vana inimene veel pildi päälle lähed!“ — on mul ka võte tehtud. Ütlen siis sõbralikult: „On juba valmis!“ Vanake küsib: „Mis sa ütled? Mis on valmis?“ seletan siis, et pilt on valmis, mille päale ta kahjatsedes lausub: „Aga ma ei teadnudki!“ — ja asub siis ruttu aiast õunu otsima külakostiks.

Viljandi „Koidu“ selts 70-aastane

Tänavu lähtub sellest 70 aastat, mil Viljandisse asutati esimene eesti selts, laulu- ja mänguselts „Koit“. Selts sündis niest rahvuslikest lainetust, mis liikusid meie maal esimese üldlaulupeo eel ja järel.

Kui Tartus J. V. Jannsen'i õhutusel 1865. a. asutati esimene eesti laulu- ja mänguselts „Vanemuine“, siis ei saanud ka Sakalamaa mehed passiivseks päältvaatajaks jääda, vaid neis tekkis mõte ka Viljandis asutada samasugune laulu- ja mänguselts. Oli ju Sakalamaa ärkamisajal Eesti rahvuslike ürituste keskkohaks, kus alguse said paljud ideed, millede teostumine sageli kandus küll hili-sematele aegadele.

„Koidu“ seltsi asutamise mõtte kandjaks peetakse Holstre Pulleritsu koolmeisterit Jaan

Adamson'i, kes tolajal paljudes eesti kultuurilistes ja poliitilistes ettevõtetes esireas seis. Tema kõrval tegutsesid „Koidu“ seltsi asutamisel Paistu kõster J. Schneider ja kirjutaja Gustavson Tarvastust. Siin näeme olukorda, mis tolle aja kohta on nii iseloomline: rahvuslikud üritused said suures enamuses oma alguse maalt, kuna linnades sügavale juurdunud kadakus ei pakkunud selleks küllalt soodsaid võimalusi.

„Koidu“ seltsi asutamise kavatsus valmis juba küünlakuul 1869. a., kuid suurt hoogu selle teostamiseks andis endastmõistetavalt esimene üldlaulupidu. Sügisel, 28. okt. 1869. a. kirjutati 29 asutajaliikme poolt põhikirjale alla, mis aga kinnitatult tagasi jõudis alles kahe aasta pärast, 1871. a. jõuluks. Kaks aas-

„Koidu“ segakoor praegu, keskel ees juhataja A. Pung

tat „oli ta enmast salaja hoidma ja kui varas varjama pidanud... seotud oli ka tema laulma loodud suu,“ kirjutab A. Kitzberg „Koidu“ 25 aasta juubeliks koostatud tegevuse aruandes.

Esimene pääkoosolek peeti 19. aprillil 1872. a., kuhu oli ilmunud 12 isikut, kõik tolleaegsed silmapaistvamad eesti tegelased. Nimeetatud koosolekul valiti ka esimene eestseisus. Esimeheks ja laulukoori juhiks valiti elementaarkooli õpetaja J. Rentz, abideks kooliõpetajad M. Kirsell ja P. Perlus. Juhatuse said veel advokaat Jürgenson, kes oli ka põhikirja koostaja, ja luuletaja Fr. Kuhlbars.

Esimese põhikirja järgi kuuleme ka uue seltsi ülesannetest: „Selle seltsi pea hoolekandmine peab see oleme, nelja heale kiriku koori-laulusi ja muid kõlbliku laulusid täielikumalt selgemini laulma õppida ja laulda. Lauluselts tuleb iga pühapäev pärast lõunat, kui tarvis, mõnikord ka nädala päevil ühte selle jaoks üüritud saali kokku.“

Vaimustust ja tegutsemistahet, mis haaras tolleaegseid tegelasi, pidurdas esialgu ruu-

mide puudumine. Peagi aga üüriti koos Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsiga ühine korter nn. „Staabhooes“, kus 18. juunil 1871. a. peeti ka esimene lauluharjutus kellegi Varsa käest laenatud klaveriga.

Laulukoor oli tolleaegse kombe kohaselt meeskoor, kuid põhikirja lubas ka erandeid. Nii loeme esimesest põhikirjast: „Lauluseltsi võetakse nii heasti kuulajaid kui lauljaid laimata liikmeid vastu. Seisuse ja ameti peale ei vaadata mitte. Kui midagi iseäranis suuremat laulmist kirikus ehk muial peaks ette tulema, kus „Koit“ kord ka segakooriga laulda tahab, siis võivad lauljad ajoti ka naisterahvast ja poisikesi Alt ja Diiskanti heale tarvis eneste sekka võtta, kes aga sellepärast jäädavad seltsi liikmed ei ole.“

Vanadest protokollidest nähtub, et juba 23. juunil oli seltsil üle 100 liikme, neist rõhuv enamus maalt. Seltsis korraldati iga kuu nn. „kuuõhtu“, kus lauldi, mängiti ja peeti kõnesid.

Seltsi asutamisest päälle lasusid esimehel ka koorijuhi kohused, kuid 29. juulil 1873. a. valiti seltsile eraldi koorijuht, kelleks sai

kooliõpetaja M. Kirsell — ja temale määrati 30 rubla palka. Seltsi esimeheks sai adv. Jürgenson, kes seltsi tegevuse viis väga õitsvale järjele.

Samal aastal 30. sept. kanti Viljandis esimest korda ette eestikeelne näidend „Säärane Mulk“, mis teadaolevatel andmetel oli üldse kolmas eestikeelse näidendi ettekanne (varem 1870. a. suvel „Vanemuise“ ettekandel „Saaremaa onupoeg“ ning „Maret ja Miina“ ja 1873. a. jaanuaris Peterburgis „Linnas ja maal“).

„Säärase Mulgiga“ teinud „Koidu“ näitlejad enne etendust 52 proovi ja ettekanne õnnestunud paremini kui Tartus, sest „siin mängisivad naisterahvaste osasi tõesti naisterahvad, kuna Tartus ka naisterahvaste osa studendid mänginud olivad“.

Siit päälle hakkas „Koiti“ koorilaulu kõrval intensiivselt väljema ka näidendite ettekandmist. Veel sama aasta detsembris mängiti „Artur ja Anna“, ning edasine loetelu viiks meid pikale. Pidade sissetulekuist anti heldel käel toetusi küll Aleksandri kooli hääks, Samaara näljahädalistele, misjonitööks ja ka üksikisikutele.

Jürgenson'i lahkumisega esimehe kohalt 1874. a. tuli lühikene tegevuse langus kuni 1878. aastani, mil uueks esimeheks valiti J. Järv, pärastine „Virulase“ toimetaja. Järv võttis enesele ka koorijuhhi kohused, kuna vahapääl 1876. a. alates oli koorijuhiks J. Kasvandik.

J. Järve esimeheks olles algas seltsis uus tõusuaeg. Korrapäraselt peeti kuuõhtuid, kus Järv ise pidas õpetliku sisuga kõnesid. Näidendite ettekanne saavutas oma haripunkti ja laulukoor tegutses intensiivselt. 1881. a. lahkus J. Järv Viljandist, ja jättis lisaks oma kultuurilisele tööle senimi võlgades seisnud seltsi kassasse ka mõnesajarubralise ülejäägi.

Nüüdsest päälle olid juba kindlaks kujunenud seltsi sihid ja tegevusalad. Järgnevatel seltsi juhtidel ei olnud raske jätkata eelkäijate tööd.

1884. a. osteti seltsile 600 rubla eest Tartust klaver, mille dr. K. A. Hermann välja valis. Sellest ajast päälle muutus kooritöö veelgi hoogsamaks ja me teame, et neljandal üldlaulupeol peetud võistluslaulmisel sai „Koidu“ segakoor II auhinna. Koorijuhina tegutses siis muusikaõpeaja M. Raudsepp. Vahapääl, pärast J. Järve lahkumist, tegutsesid koorijuhitidena veel K. Laksberg ja „Sakala“ toimetaja J. Peet.

Esimene suurem pidustus seltsis oli 25. a. kestvusuubeli pühitsemine, mis leidis aset 1894. a. nelipühil. Esimesel pühäl mindi rongikäigus Viiratsi metsa, kus lauldi ja tantsiti. Teisel pühäl oli pidusöök ühes rohketes kõnedega ja lauluettekannetega. Õhtul

kanti ette laulumäng „Laululinnuke“, mis oli esimene laulumängu ettekanne Viljandis. Siit päälle läks hoogu laulumängude esitamine, kuna siin said ühel ajal tegevad olla nii laulukoor kui ka näitetrupp.

1902. a. jõuti juba niikaugele, et selts ostis endale 6500 rubla eest maja, millest põhjaliku ümberehitamise järele 1911. a. sai praegune seltsimaja.

Päälle otsese seltsitegevuse, laulu ja näitemängu, pakuti eestlaste ettevõtetele alati moraalselt ja majanduslikku abi. Nii võeti 1883. a. osa eesti seltside saadikute saatmisest keisri juure; 1903. a. korraldati ühine kontsert Holstre pasunakooriga Peterburgi konservatooriumi õpilase Juhan Aaviku toetamiseks; 1905. a. käis seltsi esindaja Tartus J. Tõnisson'i poolt korraldatud poliitilisel koosolekul jne.

Käesoleva sajandi algul, mil ülemaaliste laulupidude eeskujul hakati siin-säl korraldama kohalikke laulu- ja muusikapäevi, võttis Viljandis laulupidude korraldamise initsiatiivi endale „Koidu“ selts.

Esimene laulupidu, mis vastab sellele mõistele, peeti Viljandis 1907. a. 16. ja 17. juunil Viljandimaa laulupeo nime all. Mõtte algataja ja laulupeo korraldaja oli „Koidu“ selts.

Esimese laulupeo korraldamine langes ajale, mil 1905. a. verised sündmused seisid veel elavalt meeles ning maal valitses raske poliitiline surve ja kättemaks. Kohalik ajaleht „Kodumaa“ seisis kõigest jõust laulupeo korraldamise vastu. „Koidu“ juhtkond asus aga seisukohale, et hoolimata igasugusest survest peab ikkagi kuidagi tegutsema. Vastastele väideti, et poliitilistel motiividel hukatud inimesed ei nõua meilt ometi igavest norutamist.

Kõikidest vastutõõtamistest hoolimata registreerisid endid mõnikümmend laulu- ja puhkpillikoori ning laulupidu peeti ära Viljandis Eesti Põllumeeste Seltsi, praeguse Haridusseltsi aias. Ühendatud koore juhatasid A. Läte ja D. Virkhaus.

Teine laulupidu, ametliku nimetusega muusikapäev, peeti 1911. a. 11. ja 12. juunil jällegi Haridusseltsi aias. Peo aktiivsemad tegelesed olid V. Tubin ja J. Siimer. Peost võttis osa umbes 700 lauljat ja mängijat, üldkoore juhatasid L. Neumann, M. Saar ja H. Kapp, mängukoore V. Tubin.

1911. a. oktoobri lõpul seisis selts tähtsa sündmuse ees — avati pidulikult „Koidu“ uus teatri- ja seltsimaja. Avapidustustel tuli ettekannele M. Hermann'i „Murueide tütar“.

Kolmanda Viljandimaa laulupeo (muusikapäeva) korraldas „Koidu“ selts koos V. Haridusseltsiga ja Põllumeeste Seltsiga 7. ja 8. juunil 1914. a. Haridusseltsi õues. Tege- laste arv ulatus siin juba üle tuhande ja lau

Foto Uustalu

Leedu üliõpilasegakoor kontserdil „Estonias“

lupeo kunstilise külje eest hoolitseti rohkem kui kunagi varem. Ühendatud koore juhataks M. Lüdig. Viimase juhatusel tuli ettekandele ka oratoorium „Loomine“.

Järgnev maailmasõda pidurdas ka „Koidu“ seltsi tegevust. Revolutsiooni keerises ja okupatsiooni ajal sai selts palju kannatada, kuna rekviireeriti seltsi kassa ja hoolimatult käidi ümber seltsi varandusega. Okupatsioonivägede lahkumisel saadi seltsi klaver veel viimasel silmapilgul Viljandi raudteestaamast kätte, kuhu see oli äravedamiseks viidud.

Iseseisvusajal kosus selts kiiresti ja juba 1922. a. korraldas koos Haridusseltsiga 4. Sakalamaa laulupeo, mis peeti 17. ja 18. juunil Haridusseltsi aias. Peo kunstiline ettevalmistus lasus koorijuhil ja muusikaõpetaja Jaak Siimeri õlgadel, kes juhatas üldkoori ning päälle selle õpetas ja juhatas veel oratooriumi „Simson“.

Viimase laulupeo korraldas „Koit“ 2. ja 3. juunil 1927. a., mis peeti Viljandi lossivaremetes, teisel Kirsimäel. Üldkoore juhataksid Juhan Aavik ja kohalik koorijuht M. Tigane, puhkpillikoore J. Vaks.

Süütpäälle läksid kohalike laulupidude korraldamise ülesanded E. Laujate Liidu Viljandimaa osakonnale.

Tänapäeva suurenenud nõuded igal alal ei rahuldanud enam „Koidu“ ruumide kasutajaid, ja 1936. a. võeti seltsimaja juures ette 20.000-kroonine ümberehitus. Praegu on „Koidu“ saal keskmaks kontsertide ja aktuste korraldamise kohaks Viljandis.

Koorijuhtidena enne iseseisvusaega on päälle eelnimetatute tegutsenud veel V. Tubin, E. Rosenvald ja M. Kampmann. Iseseisvusajal on „Koidu“ seltsi muusikalist tegevust juhtinud Jaak Siimer, Karla Grünvald, Mihkel Tigane ja Joosep Saar. Praegu on „Koidu“ koorijuhiks Augustin Pung.

Iseseisvusaastatel on „Koidu“ seltsi tegevus piirdunud peamiselt koorilaulu harrastamisega, kuna „Koidu“ näitetrupist päälle mitmesuguseid varieerumisi kasvas välja kutseline „Ugala“ teater.

Sümfoonilist muusikat on „Koidu“ selts pakkunud vaid juhuslikult. Alatist sümfooniaorkestrit pole seltsi juures olnud. Orkestrimuusikale suuremat rõhku pani muusikaõpetaja K. Grünvald, kuid alatise orkestrini ei jõudnud temagi. Orkestrit on koorijuhid kasutanud suuremate kooriteoste kaasmänguks, ja neil puhkudel on kavasid paigutatud ka iseseisvaid orkestripalu.

*

Tänavused juubelipidustused peeti 13. ja 14. mail. Esimese päeva õhtul anti juubelikonserdit, kus astus üles seltsi segakoor ja üheksakordselt esinemiseks koostatud sümfooniaorkester. Koor esitas A. Punga juhatusel rea a-capella laule ning orkestri saatel E. Grieg'i teose „Uus isamaa“ ja A. Lätte „Laul rõõmule“. Orkester esitas iseseisvalt kolm pala, neist A. Punga kontsert-marsi „Lõmbitu vaim“ esiettekandel. Solistina esines „Estonia“ ooperilaulja A. Viisimaa. Teisel päeval oli pidulik aktus, kus praegune esimees

Ooper ja kontserdid

Vastu hooaja lõppu toodi „Estonias” lavale paar ooperit endisest repertuaarist uute jõudude ja küllastajate osavõtul.

Gounod „Faustist” anti kolm etendust, millistel võorustajana esines bassilaulja J. Reintam, täites Mefisto osa. Lavaliselt oli tüüp töötatud läbi üksikasjadeni ja teraviklikul kujul. Iga järgneva etendusega sai esineja kätte rohkem vabadust, näidates oma lavalist talenti. Ka muusikalisest küljest oli osa arendatud varjundatult ja maitsekas tõlgitsuses. Vokaalne esinemine jättis soodsad mulje. Noore lavajõu kohta oli selle suure osa läbiviimine hinnatavaks saavutuseks.

Teise uue tegelasena esines samas ooperis L. Aadre, täites Margarete nõudliku osa. Ka tema oli oma ülesande valmistanud ette hoolikalt ja üksikasjus. Nii saime lavakuju, mis üldise sisustuse poolest vastas tüübile ning varjunduselt jättis samuti sümpaatse mulje.

Mefisto osaga esines samas ooperis veel läti artist E. Mihkelson, kes avaldas ennast vilunud jõuna. Muusikaline tõlgitsus oli hääd ja vokaalne külg kujukas. Ulatuselt kõik sügavused polnud saavutatavad. Osaga anti kaunis rohkesti efektsust taotlemaid võtteid. Nende „Fausti” etenduste läbiviimiseks olid tegevad veel M. Taras nimiosalisena, V. Veikat, K. Viitol, O. Lund, H. Teder jt.

dr. J. Vares esines ülevaatega seltsi tegevusest, kuna aktusekõne pidas majandusminister Leo Sepp, kes varematal aegadel oli inukkas „Koidu” seltsi tegelane. Muusikalisi ettekandeid aktusel pakkus „Koidu” segakoor.

*

Siintoodud lühikesest kronoloogilisest „Koidu” seltsi tegevuse ülevaatest on küllaltki selge, kui võrd tähtsat osa etendas selts oma algaastail eestlaste rahvustunde äratamisel ja säilitamisel. Veel tulemusrikkam oli seltsi tegevus erialaliste ülesannete teostamisel laulu ja näitekunsti viljelemisel, millest eriti välja tõsta esimeste Sakalamaa laulupidude korraldamist.

„Koidu” seltsi kuulusriikas ja kultuuri-tööst läbiimbnud minevik kohustab samaväärsele olevikule ja veel tegevusrikkamale tulevikule.

Etendusi juhatas R. Kull, kusjuures üldine läbiviimine arenes edukalt.

Külalisena laulis Puccini „Boheemis” juuba varem selles ooperis esinenud E. Karrisoo, kes vahepeäl viibis Itaalias õppimise otstarbel. Ta on mõningal määral hakanud enam kalduma varjundamise poole, kõrgemate toonide sportlik väljapidamine on muutunud aga veelgi pikemaks. Vokaalselt tal toimub praegu teatav üleminek, hääli on tõmbunud tahapoole. Kaas-tegelasteks ooperis olid O. Tiedeberg, L. Aadre, B. Hansen, V. Veikat ja noore jõuna A. Vallimäe. Juhatas R. Kull, ooperit arendati edukalt.

Esmakordse külaskäigu Tallinna tegi leedu üliõpilassõprade A. Budriunase juhatusel. Esineti pisut üle 60-liikmelises koosseisus, arvulise ja kõlalise tasakaalu juures. Värvingult koor kaldus sumedama varjundi poole. Lauldi noorusliku värskusega, enesekindlalt, rütmikalt ja intonatsioonilt võrdlemisi puhtasti. Kavas esitati nii lihtsamaid kui kujunduselt enam arendatud leedu kooripalasisid, kusjuures võisime tunda loominguilise omapära jooni. Külalised esinesid ka eesti lauluga algkeeles.

Siinsel Töölismuusika Ühingu käis külas Helsingi Tööliühingu naiskoor T. Linnala juhatusel. Koor avaldas ennast tasakaalustatud üksusena, kõlava ja puhta ettekandega. Juhataja toomis asjalikult ning maitseka tõlgitsemisega. Kava koosnes peagu tervena soome muusikast — ja seda esinduslikul kujul. Pakuti ka eesti laulu. T. Linnala avaldas end ka edukalt solistina koori saatel.

E. Pimedate Seltsi kontserdil esines rida osalisi soolo- ja kooritoodanguga. Isamaaliidu sega- ja meeskoor laulsid ladusega H. Rooma juhatusel. Tallinna Naislaulu Seltsi koor G. Ernesaksa juhatusel avaldas õige ilmekat tõlgitsust. Hääd laulukunsti pakkus A. Niitof. Kuunenud jõuna esines soome lauljana L. Siukola. Sümpaatias teenis noor pime tenor A. Selge. Viulipaladega esines pime solist A. Udrik, kaludes rütmilt vabadustesse. Saatsid P. Indra ja pr. Niitof.

Meeldiva õhtu valmistas meie nooremaid baritonilauljaid Tiit Kuusik, kes möödunud kevadel tuli esikohale rahvusvahelisel võistlusel Viinis ning kutsuti sällise Rahvaoooperi solistik. Ta laulis vokaalse

Tallinna ja Helsingi töölisühingute koorid koosvõibimisel

Foto Uustalu

valmisusega ja avaldas ennast hästi sisulise külje käsitlemisel. Mitmepalgset esitamist võimaldav kava viidi läbi igas osas muusikalise maitsega ja siduva ilmestamisega. Väärtuslikuks õhtukaaslaseks nii solistina kui saatjana klaveril oli O. Rootsi.

E. V. Tallinna Konservatooriumi lõpuaktuse kontserdil esinesid tänavu 15 absolventi. Seekord oli kava suudetud anda tavalisest lühemana, mis mõjus ka sood-

samini. Lõpetajad oma ülesastumisega jätsid mulje, et nad kasvatajate juhtimisel on teinud süvendatud tööd. Individuaalsete võimiste kohaselt kujuneb ka täpsemalt määritletav edu. Igatahes võisime veenduda, et loodetavalt tähelepanule tõusvaid kunstielu tegelasi on tulemas peagu igalt tähtsamalt erialalt.

Ed. Visnapuu.

Lauljate Liidu teateid.

Lauljate Liidu volikogu koosolek peeti pühapäeval, 14. mail s. a. konservatooriumi saalis. Kuna koosolek langes päevale, mil ülemaailmselt pühitseti Emadepäeva, siis oli enamuse osavõtjaid linnast ning maa esindajaid nähti mõningaid üksikuid.

Koosoleku avas esimees prof. J. Aavik ning enne päevakorra juure asumist tegi ettepaneku austada kadunud helilooja ja L. Liidu juhatusliikme E. Aava mälestust püstiseismisega.

Liidu aruanne möödunud aasta kohta koos XI üldlaulupeo aruandega võeti vastu vaidlusteta. Aruande järgi on olnud kulusid Kr. 111.188.59 ja tulusid Kr. 111.141.07, seega jäi väike puudujääk. Samuti võeti

vastu kõigi osakondade aruanded, milliseid kahjuks oli aga esitatud vaid neljast osakonnast.

Edasi otsustati muuta L. Liidu põhikirja § 19., millise järgi L. Liidu majandusaasta langeb kokku kalendriaastaga. Vastuvõetud muudatuse kohaselt määrab majandusaasta alguse L. Liidu volikogu. Nõukogu poolt esitati ettepanek, alata majandusaastat 1. juulist, mil lõpeb kooride ja ka Lauljate Liidu tegevushooaeg. Ettepanek võeti vastu.

Edasi võeti vastu Liidu eelarve kuni 1. juulini s. a., mille järgi kulud ja tulud on tasakaalus Kr. 12.800.—. Samuti võeti vastu osakondade eelarved. Nende vastuvõtmiseks 1. juulist s. a. kuni 1. juulini 1940. a. tuleb volikogu kokku sügisel.

Mitmesugust

Foto Unstalu

ÜENÜTO sega-
koor G. Ernesaksa
juhatusel Kadrioru
kõlakojas laulmas.

Ametivanuse tõttu lahkunud nõukogu liikmeid valiti osa tagasi ning osa uusi. Nimeilt kuulub uute valimiste põhjal täiendavalt nõukokku: N. Metslov, J. Sutt, R. Riitsing, E. Võrk, M. Braun, P. Indra, E. Raatma. Kandidaatideks jäid: E. Mets, A. Land, M. Laurimaa, A. Tamm ja P. Lipre. Revisjonikomisjoni valiti endises koosseisus tagasi T. Teder, E. Kokker ja A. Blaubrik. Kandidaatideks jäid: E. Araste ja V. Freiberg.

Koosolekul algatatud küsimuste all puudutati järgmise üldlaulupeo küsimusi, mis otsustati anda kaalumiseks nõukogule.

Koosoleku lõppedes otsustati saata tervitustelegramm E. V. Presidendile.

Volikogu koosoleku järele pidas oma koosoleku kohe Liidu nõukogu. Väljalangenud nõukogu liikmed prof. J. Aavik ja K. Jürgenson otsustati tagasi koopteerida. Liidu juhatus otsustati valida 12-liikmeline ja sinna kuuluvad: prof. J. Aavik, A. Oinas, K. Jürgenson, J. Kiivet, N. Metslov, T. Vettiik, E. Ruber, G. Ernesaks, A. Karindi, V. Nerep, M. Braun, K. Leinus. Kandidaatideks jäid: N. Goldschmidt, J. Kents ja J. Reintalu.

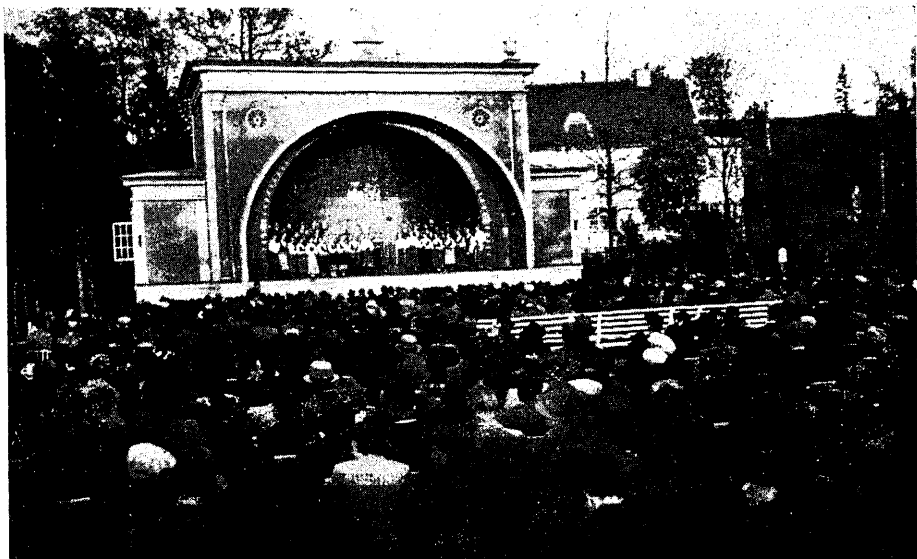
Juhatus oma esimesel koosolekul otsustas jaotada ametid endiselt, nimelt: esimees prof. J. Aavik, abiesimehed K. Jürgenson ja A. Oinas, sekretärid N. Metslov ja G. Ernesaks, laekur E. Ruber ja varahoidja J. Kiivet.

● Lauljate Liidu juures töötav helilooja E. Aava mälestuse jäädvustamise komitee

on asunud kindlale seisukohale selles, et mälestussammas tuleb püstitada mitte kalmule vaid linna. On jäädud peatuma kahe koha juures: üks võimalus oleks Kadrioru mälestussammas paigutada ning teise võimaluse kohaselt see võiks asetseada Toompää all Falgi tee ääres asuval platsikesel. Mälestusamba alusfondi saamiseks korraldatakse korjandus, kontserte ja muid üritusi. Kadunu hauale asetatakse mälestustahvel.

● Lauljate Liit on praegu peagu ainukeseks ülemaailseks vabahariduslikuks keskorganisatsiooniks, milline saab toetust oma korralise tegevuse arendamiseks Kultuurkapitalist, kuna teised keskorganisatsioonid leiavad toetamist riigi eelarve korras. Kuna teatavasti Kultuurkapitali tulud laekuvad viinamüügist, siis on sääli ja gamisele tulevad summad igal aastal kõikumavad. Käesoleval aastal tõsteti viina hinda, mille tõttu Kultuurkapitali tulud läksid tunduvalt tagasi ning seetõttu ka jagamisele tulevad toetussummad on vähenenud. Sellest tingituna kärbiti Lauljate Liidu toetussummat küsitust poole võrra. Seetõttu ootab Lauljate Liitu majanduslikult väga raske tegevusjärg.

● Hiljuti Lauljate Liidu juure asutatud noorsookooride eritoimkond on otsustanud välja anda eelolevaks sügiseks vihiku noortekooridele jõukohaseid laule. Vihiku hind tuleks umbes 30 senti ja see sisaldaks 8—10 laulu. Sellise repertuaari järele tundub meil ammugi suurt vajadust.

G. Ernesaks ÜENÜTO kooriga seltskondlikke laule õpetamas

Foto Uustalu

● Lauljate Liit on seni kolm viimast üldlaulupidu — IX, X ja XI — korraldanud Lauluväljakul, mis asub Tallinnas Narva mnt. ääres. See väljak on renditud Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsilt, kes omakorda on rentinud J. Mürkese pärijalt. J. Mürkese abikaasa surma järele möödunud kuul hakkab kehtima J. Mürkese testament, mille järgi sellele maalale, kus praegu asub Lauluväljak, tuleb luua vaeslaste kodu ja aiatöökool. Lepingu kohaselt võidakse Lauljate Liidule leping üles ütelda kuuekuulise tähtajaga, mille jooksul peavad olema kõik ehitised, seega ka laululava, väljakult kõrvaldatud. Kas ja millal seda sammu astutakse, on praegu teadmata.

Eesti muusikat välismaal.

● Eesti kontrabassikunstnik Ludvig Juht, kes teatavasti juba mõnda aastat mängib kaasa Ameerikas Bostani kuulsas sümfooniaorkestris, kavatseb oma suvepuhkuse veeta kodumaal, milpuhul ta on lubanud kaasa võtta ka oma haruldase kontrabassi, et esineda siin kontserdiga. L. Juht on Bostonis asuvate eestlaste keskselts kujuks ning oma otsese töö kõrval on andumusega kaasa töötamas ka eest-

laste organiseerumisel. Tema naisevend cellisti K. Lampi juhatusel on moodustatud segakoor, milline on menukalt esinenud mõnelgi puhul.

● Kaunas 9.—11. juunini peetaval Balti kongressil on ette nähtud ka muusikaline osa. Nii esinevad kahel kontserdil ja raadios eesti, läti ja leedu laulusolistid, toimub sümfooniakontsert kolme maa helitöödest vastavate maade dirigentide juhatusel ning leiab aset mitmeid referaate. Eesti poolt sõidavad solistidena J. Siimon ja M. Taras, sümfooniakontserdil juhatab prof. J. Aavik, kes ühtlasi peab referaadi meie laulupidude üle. Teise referaadiga esineb R. Päts, lõõneldes meie koolimuuksika küsimustest. Muusikategelasi on sõiduks üles annud 15 ümber.

● 13.—15. maini toimusid Helsingis Siibelluse-nimelise konservatooriumi õpilaskonna korraldusel eesti ja soome muusikaüliõpilaste vahelised hõimupäevad, milpuhul sõitis sinna ka eesti muusikaüliõpilasi. Kavas oli ühiseid koosolekuid, referaate ja muusikalisi esinemisi.

● Kontra-alt L. Martinson on saanud võimaluse külalisena esineda Brüsseli kuninglikus ooperis, kus ta astub üles Car-

menina. Sama laulja esines aprillikuus Brüsselis ja Riia ringhäälingutes.

● Kultuurkapitali Helikunsti Sihtkapital on, otsustanud luua fondi eesti helikunsti tutvustamiseks välismail. Fondi juhatusse valiti prof. A. Kapp, N. Metslov, A. Oinas, prof. J. Aavik ja prof. Th. Lemba. Fondi summad loodetakse saada toetustena asutistelt ja isikutelt.

Juubeleid.

● Väägvere Laulu- ja Mängukoori 100-a. juubelpidustus ja D. O. Wirkhaus'i mälestustahvli avamise kava on nüüd lõplikult koostatud. Kavas esinevad Väägvere mängukoor ja laulukoor ning Kaitseliidu Tallinna Maleva orkester. Vaimuliku talituse peab õpetaja Vooremaa. Pidustus toimub Väägvere koolimaja juures 10. juunil algusega kell 3 p. l.

● Võru garnisoni orkestrijuht kapelmeister Ed. Tamm pühitses 16. mail s. a. oma 60-a. sünnipäeva. Kontsert-aktusest võttis osa rohkesti juubilarid sõpru ja muusikahuvilisi. Esinesid Võru sümfooniaorkester ja Meestelaulu Seltsi meeskoor. Juubilarile oli tulnud rohkesti õnnitlusi.

● Tartu linn andis Miina Härmale tema 75-a. sünnipäeva puhul eluaegseks kasutamiseks tasuta korteri, mis asub Kroonuaia tn. 12. Korter on kolmetoaline.

Mitmeid teateid.

● Kultuurkapitali Helikunsti Sihtkapital on otsustanud omandada kadunud helilooja R. Tobiasi helitööd, mis seni seisid panga seifis ning kuulusid kadunu pärijatele.

● Tallinna konservatoorium on annud prof. A. Topman'ile üheks aastaks puhkuse. Prof. Topman siirdub välismaale, et toimetada uurimusi muusikaajaloo alal. Temal on teoksil vastavasisuline pikem teos.

● Mõne aja eest päevakorral olnud kultuurtegelaste koja loomise mõte, mis ei leidnud pooldamist loovkunstnike poolt, on leidnud eitavat suhtumist ka Kultuurkapitali Helikunsti Sihtkapitali poolt.

● Seoses Akadeemilise Meeskoori kavatsusega sõita Ameerikasse kontsertreisile, on nende poolt välja antud album „Akadeemiline Meeskoor Euroopas, Eesti laul Ameerikasse“. Album on trükitud väliselt väga kaunina. Sisuks on kirjutisi meie haridus- ja muusikategelastelt, koori praegustelt ja endistelt tegelastelt jne. On toodud rida pühendusi ka noodis, kirjeldusi ja ülevaateid senisest tegevusest ja tulevikukavatsustest.

Meeslaulupäev Tartus.

11. juunil toimub Tartus 5. ülemaaline meeslaulupäev. Pidustuste algus on laup. 10. juunil, mil kl. 3-eks saabuvad Tartu, laulukoorid ja orkestrid. Öhtul kell 16.45 kogunevad lauljad Vabaduspuiesteele Vabadussamba juure, et ühiselt minna surnuaiale pärgi asetama esimeste laulupidude tegelaste haudadele. Tartu-Maarja vanal surnuaial on maetud J. V. Jannsen, D. O. Wirkhaus ja A. H. Willigerode, Saksa-Jaani surnuaial puhkab K. A. Hermann.

Kell 5 p. l. toimub Väägvere koolimajas D. O. Wirkhaus'ile mälestustahvli avamine Väägvere laulu- ja mängukoori 100-aasta juubeli puhul. Öhtul kell 7 peetakse Tamme staadionil ühendatud meeskooride eelproov, millega lõpeb laupäevane kava. Kell 9 on „Vanemuise“ teatris näidend „Äripäev“.

Pühapäevane peokava algab homm. 7.30 orkestrite äratusmänguga, mis toimub mitmes kohas üle linna. Kell 8 on puhkpillide orkestrite pääproov Tamme staadionil. Kell 10 korraldatakse suur vabaõhu jumalateenistus Toomeorus, kus teenivad prof. J. Köpp, praost J. Lattik ja abipraost A. Vooremaa. Jumalateenistust kaunistab ühendatud meeskoor ja orkestrid.

Pärastlõunased pidustused jätkuvad kell 3 p. l. lauljate ja mängijate kogunemisega Vabaduspuiesteele, kust rongikäiguga siirdutakse läbi linna peoplatsile, Tamme staadionile. Kontsert algab kell 5 p.l. Juhatavad J. Simm, Ed. Tubin ja F. Tammar. Pidustuste kava algab L. Lõdu abiesimehe ministri-abi ins. K. Jürgenson'i avasõnadega. Laulupäeva avab aupaatroom Tartu linnapääd kindral-major A. Tõnisson, mille järele lauldakse ühiselt hümnid.

Tegev ja vastutav toimetaja

EDUARD VISNAPUU

Toimetuse kolleegium:

prof. J. AAVIK, G. ERNESAKS, A. OINAS,
prof. J. VAKS, T. VETTIK.

Väljaandja *Eesti Lauljate Liit*, Tallinn, Lai 11, telefon 431-82.

PUTTOX:

*putukamürk,
mis tapab!*

**PUTTOX ON MÜÜGIL
ROHUKAUPlustES
JA APTEEKIDES**

1/4 KG. PLEKNÕU	Kr. 0.80
1/2 KG. — " —	Kr. 1.50
1 KG. — " —	Kr. 2.—

PUTTOX-PIHUSTAJA Kr. 1.75

1/2 ESIMENE EESTI PÕLEVKIVITÖÖSTUS
TALLINN, VALLI 4-3 TEL. 450-35, 450-62

*Asjatundjate
poolt eelistatud*

Saadaval igal pool

WHITE HORSE WHISKY

Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri Osaühisus

Fsutatud 1857. a.

Vabrikud: Kreenholmis Narva lähedal.

Juhatus: Tallinnas, Pikk 68, telefon 426-63.

Müügikoht: Kaubandus-Tööstus Aktsiaselts
„Kreenbalt“ Tallinn, Suur Karja 13, tel. 425-14.

MÜÜK AINULT SUUREL ARVUL.

1. Krooni kuus

suudate kindlasti maksta pankka oma lapse arvele. Selle väikese sissemaksuga kogute lapse täisealiseks saamiseni

350. Krooni

suuruse kapitali. On aga Teil võimalik rohkem säästa, siis kasvab ka kapital vastavalt suuremaks. Sellega kindlustate ja valmistate rõõmu enesele ja temale.

Seepärast:

Juba täna

astuge lähemasse ühispanka või Ü. K. Eesti Rahvapanka ja avage oma lapse nimele hoiuarve ja makske sinna järjekindlalt iga kuu kindel summa.

Hoiuarveid avavad kõik ühis pangad, hoiu- ja laenukassad ja ka

Ü. K. Eesti Rahvapank

Tallinnas, S. Karja 19.

Pärnu Linatööstuse A-s.

Pärnus, Rääma tän. 38. Telefon 125.

Linane pesuriie,

presendid,

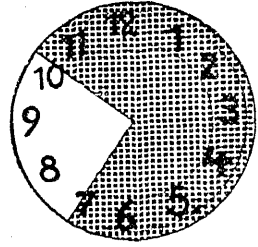
kalavõrgud,

nöörid,

niidid.

A-S.

Rumberg, Tuberg & Ko.

Pühendage

OMA VABA AEG ENESE-
ARENDAMISELE, LUGEDES
KIRJANDUST

KIRJUTUSMATERJALE,
KOOLITARBEID,
JONISTAMIS- JA
MAALIMISTARBEID,
PABERIKAUPU,
KANTSELEITARBEID
JNE. JNE.

SOOVITAVAD SUURES VALIKUS

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSED
TALLINN, S. KARJA 23, PIKK 2

„LASTE RÕÕM“ LOOB LASTELE RÕÕMSA MEELEOLU
ILMUB KORD KUUS